

Bioforsk Rapport

Bioforsk Report

Vol. 6 Nr. 123 2011

Skjøtselsplan for Sør-Åkerøya og omkringliggende øyer

Alstahaug kommune, Nordland

Sigrun Aune, Thomas H. Carlsen og Annette Bär

Bioforsk Nord Tjøtta

www.bioforsk.no

Tittel/Title:
 Skjøtselsplan for Sør-Åkerøya og omkringliggende øyer. Alstahaug kommune, Nordland.

Forfatter(e)/Author(s):
 Sigrun Aune, Thomas H. Carlsen og Annette Bär

<i>Dato/Date:</i> 16.12.2011	<i>Tilgjengelighet/Availability:</i> Åpen	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 420185	<i>Saksnr./Archive No.:</i> 2011/319
<i>Rapport nr./Report No.:</i> 6 (123) 2011	<i>ISBN-nr./ISBN-no:</i> 978-82-17-00844-6	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 32	<i>Antall vedlegg/Number of appendices:</i> 3

<i>Oppdragsgiver/Employer:</i> Irene og Knut Pettersen (grunneiere)	<i>Kontaktperson/Contact person:</i>
--	--------------------------------------

<i>Stikkord/Keywords:</i> Kulturlandskap, skjøtsel, gjengroing, restaurering, slåttemark, kystlynghei, gammel norsk sau, vegetasjonskartlegging, utvalgte kulturlandskap	<i>Fagområde/Field of work:</i> Arktisk landbruk og utmark
---	---

Sammendrag:
 Sør-Åkerøya og omliggende øyer ligger sørvest i Alstahaug kommune. Åkerøysundet skiller øya fra Hestøya i vest/nordvest. Sør-Åkerøya ligger innenfor *Utvalgt kulturlandskap i jordbruket - Hestøy/Blomsøy/Skålvær*. Skjøtselsplanen omfatter Sør-Åkerøya, Buøya og Segeløya, samt noen mindre øyer. Den baserer seg på vegetasjonskartlegginger i 2010 (slåttemarker) og 2011 (øvrige areal), tidligere og nåværende arealbruk, hevd, samt innspill fra grunneierne.

Vegetasjonen består av lauvskog med varierende tetthet og innslag av gras/urter, engvegetasjon, kystlynghei, myr og strandeng. Verdien i området er knyttet til artsrik slåttemarksvegetasjon i god hevd, røsslyngrik og delvis artsrik kystlynghei i god hevd, samt en stor forekomst hjertegras. En dam med kransalger, samt rikmyr finnes også. Skjøtselstiltak som anbefales er fortsatt beiting med gammelnorsk sau, sein slått og ingen gjødsling på slåttemarkene, samt sviing av lyngheia for å bedre beiteverdien og hindre gjengroing. Restaureringstiltak som anbefales er rydding/tynning av lauvskogen for å åpne landskapet, bevare kulturbetinget vegetasjon og øke beiteverdien. Hogging av bartrær foreslås for å hindre spredning i lyngheia.

Godkjent / Approved

Prosjektleder / Project leader

Håkon Sund
 Avd.leder

Sigrun Aune

Forord

Skjøtselsplanen for Sør-Åkerøya er skrevet på oppdrag fra grunneierne Irene og Knut Pettersen, finansiert gjennom tilskuddsordningen for "utvalgte naturtyper" gjennom Fylkesmannen i Nordland og SMIL-midler fra Alstahaug kommune. Skjøtselsplanen står i tilknytning til skjøtselsplanene for Blomsøya og Skålvær, samt forvaltningsplanen for Blomsøy/Skålvær/Hestøy som Bioforsk Nord Tjøtta tidligere har utarbeidet. Denne planen skal gi anbefalinger for restaurerings- og skjøtselstiltak for kulturlandskapet på Sør-Åkerøya og omliggende øyer. Den kommer også med forslag til tiltak som bevarer den verdifulle og artsrike slåttemarksvegetasjonen på øya.

Vi vil takke Irene og Knut Pettersen for informasjon om drifta på gården og nyttige innspill til skjøtselsplanen. Videre takkes John Pettersen for informasjon om historisk arealbruk på Sør-Åkerøya og omliggende øyer.

Oversiktskart, vegetasjonskart og skjøtselskart i rapporten er utarbeidet av Norvald Ruderaas. Alle bilder er tatt av Thomas Holm Carlsen, Bioforsk Nord Tjøtta, hvis ikke annet er angitt.

Tjøtta, 16.12.2011

Sigrun Aune

Prosjektleder

Innhold

Forord.....	1
Innhold.....	2
1. Sammendrag	3
2. Innledning	4
3. Områdebeskrivelse.....	5
3.1 Beliggenhet og områdeavgrensning	5
3.2 Generelle naturforhold	5
3.3 Vegetasjon og flora	6
3.4 Historisk arealbruk og skjøtselshistorie	7
3.5 Dagens arealbruk	8
4. Metode	9
4.1 Feltbefaring og kartleggingsmetoder	9
4.2 Datainnhenting og bearbeiding	9
5. Resultater	10
5.1 Vegetasjonskartlegging.....	10
5.1.1 Sør-Åkerøya.....	10
5.1.2 Buøya	13
5.1.3 Segeløya.....	16
5.1.4 Hestholmen.....	18
5.2 Vegetasjonskart.....	19
5.3 Artsobservasjoner	22
5.4 Verdifulle naturtyper	22
6. Restaurering og skjøtsel	23
6.1 Overordnede mål	23
6.2 utfordringer og viktige faktorer for anbefalte tiltak	24
6.2.1 Restaurering og skjøtsel.....	24
6.2.2 Fjerning og tynning av lauvtrær og kratt	24
6.2.3 Brenning/lyngsviing	24
6.2.4 Driftsintensitet og artsmangfold.....	25
6.2.5 Plassering av fôrhekker.....	25
6.2.6 Disponering av husdyrgjødsel.....	25
6.3 Anbefalte skjøtselstiltak	26
6.4 Oppfølging	31
7. Referanser.....	32
8. Vedlegg	33

1. Sammendrag

Sør-Åkerøya og omkringliggende øyer ligger sørvest i Alstahaug kommune. Åkerøysundet skiller øya fra Hestøya i vest/nordvest. Sør-Åkerøya ligger innenfor *Utvalgt kulturlandskap i jordbruket* - Hestøy/Blomsøy/Skålvær. Skjøtselsplanen omfatter Sør-Åkerøya, Buøya og Segeløya, samt noen mindre øyer. Den baserer seg på vegetasjonskartlegginger i 2010 (slåttemarker) og 2011 (øvrig areal), tidligere og nåværende arealbruk, hevd, samt innspill fra grunneierne.

Vegetasjonen består av lauvskog med varierende tetthet og innslag av gras/urter, engvegetasjon, kystlynghei, myr og strandeng. Verdiene i området er knyttet til artsrik slåttemarksvegetasjon i god hevd, røsslyngrik og delvis artsrik kystlynghei i god hevd, samt en stor forekomst hjertegras. En dam med kransalger, samt rikmyr finnes også.

Skjøtselstiltak som anbefales er fortsatt beiting med gammelnorsk sau, sein slått og ingen gjødsling på slåttemarkene, samt sviing av lyngheia for å bedre beiteverdien og hindre gjengroing.

Restaureringstiltak som anbefales er rydding/tykning av lauvskogen for å åpne landskapet, bevare kulturbetinget vegetasjon og øke beiteverdien. Hogging av bartrær foreslås for å hindre videre spredning blant annet i lyngheia.

2. Innledning

Sør-Åkerøya i Alstahaug kommune ligger innenfor *Utvalgt kulturlandskap i jordbruket - Blomsøy-Hestøy-Skålvær*. Dette er ett av 22 områder i Norge med denne statusen. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket er en ny prioritering av tidligere utpekte verdifulle kulturlandskapsområder i Norge (Fylkesmannen i Nordland 2008, Statens landbruksforvaltning m. fl. 2007). De 22 utvalgte områdene skal representere kulturlandskap i jordbruket over hele landet med svært store både biologiske og kulturhistoriske verdier. De skal fungere som nasjonale referanseområder og "utstillingsvinduer» for god og aktiv forvaltning av kulturlandskap.

Området Blomsøy-Hestøy-Skålvær i Alstahaug kommune fikk i 2010, som det andre området i Nordland fylke, status som Utvalgt kulturlandskap i jordbruket. Bakgrunnen for statusen var særskilte kvaliteter knyttet til biologisk verdier med store og varierte forekomster av kalkrik kystlynghei, samt rike slåtteenger. Landskapet inneholder også kulturminner knyttet til landbruksdrift og kulturhistoriske verdier av eldre dato.

Sør-Åkerøya er inkludert i forvaltningsplanen for Blomsøy/Hestøy/Skålvær (Bär & Hatten 2009a). For deler av området som er inkludert i forvaltningsplanen er det utarbeidet egne skjøtelsesplaner (Bär & Hatten 2009b, 2009c). Dette gjelder Blomsøyområdet og Skålvær, som er vurdert som områdene med høyest biologisk verdi og dermed ble gitt høyest prioritering for forvaltning. Sør-Åkerøya, sammen med Blomsøygrenda, Hestøysund og Åkerøya nordvest for Blomsøy er gitt prioritering 2 (nest høyeste) for forvaltning. Bakgrunnen er at dette er områder der de viktigste verdiene er knyttet til bygdemiljøet, kulturminner og landskapsstruktur, men hvor det også kan være mindre arealer med viktige biologiske verdier. Forekomsten av verdifulle slåttemarker på Sør-Åkerøya er et eksempel på dette. Siden det er utformet skjøtelsesplaner for alle områdene med prioritering 1 i forvaltningsplanen, er Sør-Åkerøya ett av områdene som nå står for tur for å få egen skjøtelsesplan.

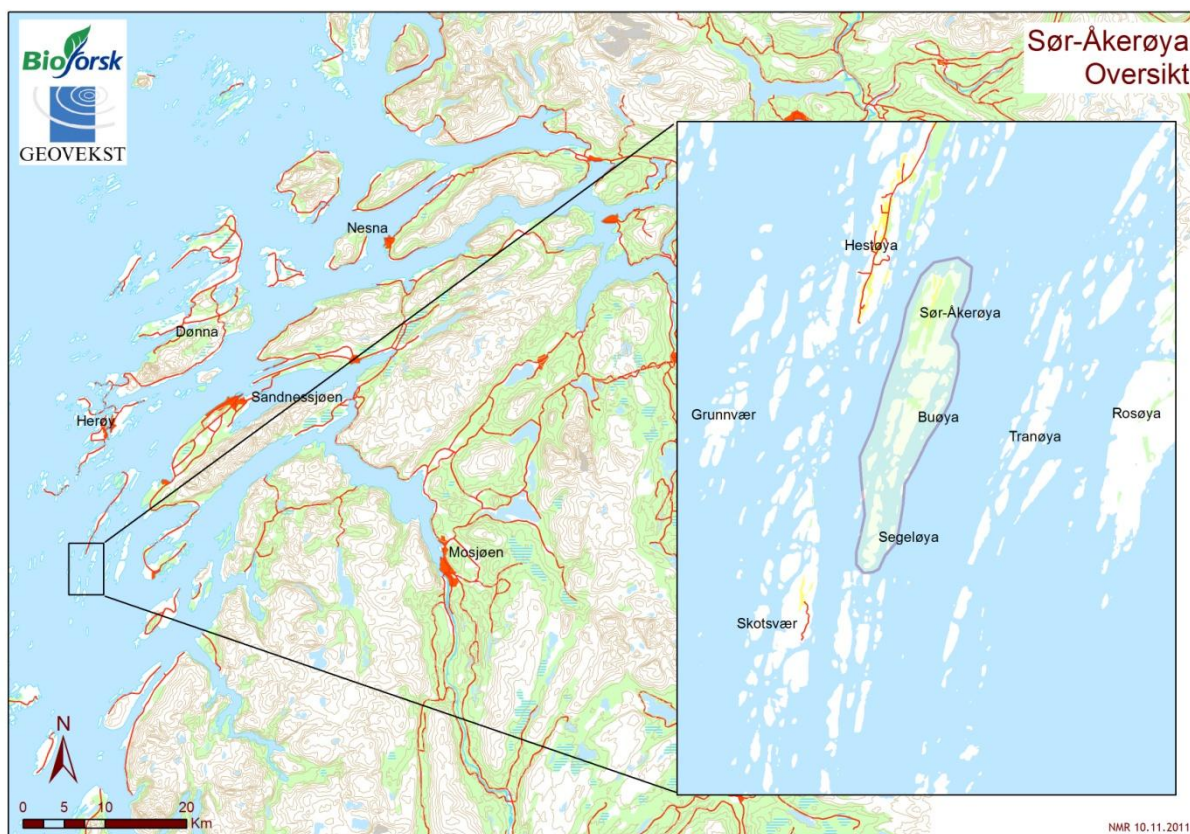
Prosjektet har som mål å utforme skjøtelsesplan for Sør-Åkerøya og omkringliggende øyer som benyttes som beiteområde for besetningene på Sør-Åkerøya. Skjøtelsesplanen kommer med forslag til tiltak som bevarer den nasjonalt verdifulle og artsrike slåttemarksvegetasjonen på øya, samt tar hensyn til utfordringene knyttet til gårdsdriften.

3. Områdebeskrivelse

3.1 Beliggenhet og områdeavgrænsning

Undersøkellesområdet ligger i Alstahaug kommune på Helgelandskysten. Øyene Altra, Blomsøya og Hestøya danner en sammenhengende øyrekke vest for hovedøya i kommunen, Alsten. Øyene ligger langt inn i skjærgården på denne delen av Helgelandskysten, og er slik sett forholdsvis beskyttet i forhold til vind og vær. Sør-Åkerøya ligger sør/sørøst for Hestøya og ca. 25 km sørvest for Sandnessjøen (figur 1). Nord for Blomsøya ligger det også ei øy med navn Åkerøya, og i denne rapporten benyttes derfor navnet Sør-Åkerøya for å skille mellom disse to øyene. Skjøtselsplanen tar for seg øyene Sør-Åkerøya (der bebyggelsen befinner seg), Buøya, Segeløya og noen mindre øyer i samme område.

Figur 1. Oversiktskart over beliggenhet og avgrænsing av skjøtselsplanområdet.

3.2 Generelle naturforhold

Sør-Åkerøya er den nordligste delen av en øyrekke som strekker seg fra øst for Hestøya sørover til Skotsvær. Rekka består av en avbrutt kalkrygg. Øya har kalkrygger langs vest- og østsiden opp i 35 og 40 m o.h. Begge disse sidene er bratte. I sør skiller bare et grunt sund Sør-Åkerøya og Buøya.

Berggrunnen på øyene består av kalkspatmarmor (www.ngu.no). Løsmassene på Sør-Åkerøya består hovedsakelig av et tynt dekke der bart fjell stedvis stikker frem. På flatene finnes tykke strandavsetninger nært sjøen, og torv/myr langs dalen sentralt på øya. Buøya domineres også av et tynt løsmassedekke, men med noe torv/myr i forsenkningene nord på øya. På Segeløya veksler løsmassene mellom tynt dekke/bart fjell og tynt dekke med humus- og torvdekke.

Klimaet er preget av beliggenheten. Etter Moen (1998) ligger området i klart oseanisk vegetasjonsseksjon (O2) i mellomboreal sone. Det preges av vestlige vegetasjonstyper og -arter, samt en del svakt østlige trekk. Området har imidlertid innslag av enkelte varmekrevende myr- og tørrbakkearter (f.eks. hjertegras) som tilsier at området ligger i overgangen til sørboreal vegetasjonssone.

3.3 Vegetasjon og flora

Strandundersøkelsen på 80-tallet

Sør-Åkerøya ble oppsøkt under havstrandundersøkelsen på 1980-tallet (Elven m. fl. 1988). Undersøkelsene så på de botaniske verdiene på havstrender i Nordland.

Undersøkelsene på Sør-Åkerøya ble gjort 25.8.1987 av Reidar Elven og Hanne Edvardsen. De vurderte strandeng- og tangstrandvegetasjonen som middels variert og tilnærmet representativ for salteng og tangstrand i området. Videre skrives det at *“stranden grenser dels intakt mot kalkberg- og hei, dels mot brakklagt slåtteeeng. Søkket langsetter øya har vært dyrket. Ryggene har kalkberg- og kalkheivevegetasjon og rike skogtyper. Middels stort artsutvalg, representativt for salteng og tangstrand, ikke for brakkvannsenseng. Interessante forekomster i strandsonen er saftmelde, over strandsonen svartburkne, hybridene mellom nebbstarr og beitestarr, fuglestarr, knegras i store mengder og midtnorsk sivaks. Noe påvirket. Noe bebyggelse og dyrket mark på norddelen; hytte og kai på sørenden. Kalkryggene har ikke vært sterkt beitet, og både disse og strandsonene er intakt.”*

Til slutt konkluderes det med at Sør-Åkerøya har en middels variert strand uten den helt store botaniske interessen sammenlignet med andre lokaliteter i området, og at kalkvegetasjonen på ryggene har større botanisk interesse enn strandvegetasjonen.

Naturbasen

I naturbasen (www.naturbase.no) er fem lokaliteter avgrenset og vurdert som verdifulle på Sør-Åkerøya (tabell 1). Dette omfatter en stor lokalitet basert på havstrandundersøkelsen (Elven m. fl. 1988) som dekker hele Sør-Åkerøya, samt fire mindre lokaliteter som omfatter slåttemarker på nord på Sør-Åkerøya. Slåttemarkene ble avgrenset og verdivurdert etter befaring av Bioforsk Nord Tjøtta og Norsk Landbruksrådgivning Helgeland i juli 2010.

Tabell 1: Lokaliteter i Naturbase innenfor skjøtelsesplanområdet med ID, naturtype, areal og verdisetting.

ID i Naturbase	Lokalitetsnavn	Naturtype	Areal (dekar)	Verdi
BN00023083	Åkerøya øst for Hestøya	Andre viktige forekomster	991	Viktig, B
BN00069917	Sør-Åkerøya: Valderøya	Slåttemark	5	Svært viktig, A
BN00069918	Sør-Åkerøya: Myra	Slåttemark	4	Viktig, B
BN00069919	Sør-Åkerøya	Slåttemark	4	Lokalt viktig, C
BN00069920	Sør-Åkerøya	Slåttemark	3	Lokalt viktig, C

I Naturbasen er det i tillegg registrert to interessante artsforekomster på Sør-Åkerøya; saftmelde og knegras. Begge registreringene er basert på strandundersøkelsene av Elven m.fl. (1988).

3.4 Historisk arealbruk og skjøtselshistorie

Tidligere var det fire gårder på Sør-Åkerøya. Rundt 1900 ble en av gårdene delt i to, og det var fem gårder i drift på øya. Antall personer som bodde på Åkerøya var 42 personer i 1865, 36 i 1875, 35 i 1900, 47 i 1950 og 20 i 1970.

Oversikt over dyreholdet på Sør-Åkerøya fra 1800-tallet fram til i dag viser at det var hest på øya fram til 1950 (fraværende i 1970) (tabell 2). Antall sau gikk ned fra 1865 til 1875, men holdt seg siden relativt stabilt frem mot 1970. Antall melkekyr har gått jevnt nedover fra 30 kyr i 1865 til 10 kyr i 1970. Høns/fjærkre og griser har forekommet på enkelte av gårdene opp gjennom tida.

Tabell 2: Dyrehold på Sør-Åkerøya i 1865, 1875, 1900, 1950 og 1970 fordelt på gårder. Gårdene er delt inn i gårdsnummer/bruksnummer etter 1900, mens gårdene er delt inn i fire enheter (a-d) før den tid. * Merk at dyretallet i 1865 trolig har tatt med ungdyr og kalver i beregning av "stort kveg", mens det til senere tall må legges til 2-3 kalver/ungdyr per bruk. Kilde: Digitalarkivet via John Pettersen.

Årstall	Dyreslag	Gårder				Sum	
		93 a	93 b	93 c	93 d		
1865	Hest	1	0.5	0.5	1	3	
	Stort kveg*	8	7	8	7	30	
	Får	12	10	12	19	53	
1875	Hest	1	1	1	1	4	
	Kyr(melke)	6	5	5	5	21	
	Sau	8	8	8	12	36	
	Svin				1	1	
Gårder							
		89/1	89/2/5	89/3	89/4	89/6	
1900	Kreatur	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	
	Fjærkre	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	
1950	Hest	1			1	2	
	Kyr(melke)	4	4	3	3	2	16
	Okse	1	1	1			3
	Sau (vinterf.)	10	8	4	8	4	34
1970	Hest						
	Kyr (melke)		4	3	3		10
	Okse		1				1
	Sau (vinterf)		15	8	12		35
	Gris			1			1
	Høns		Ja	Ja			

Tidligere ble flaten langs midten av Sør-Åkerøya benyttet som slåttemark, mens "skrapslåtten" ble tatt langs sidene opp mot ryggene på hver side av flaten. Trolig har det ikke blitt sådd engfrø på øya (J. Pettersen pers. medd.).

Buøya var felles utmark for gårdene på Sør-Åkerøya. I tillegg ble en del andre omkringliggende øyer benyttet. I følge John Pettersen ble holmene (utmarka) av og til svidd av for å få bort einer (pers. medd.). Dette ble gjort siste gang på Segeløya på slutten av 1970-tallet. Sitkagranene på Sør-Åkerøya ble plantet rundt 1975-1980.

3.5 Dagens arealbruk

På Sør-Åkerøya er det i dag to gårder som fremdeles er i drift. Gården til Irene og Knut Pettersen drives i dag økologisk med en besetning på ca. 100 vfs sau av rasen Gammelnorsk sau. Sauene beiter på Sør-Åkerøya på vinteren, men spres på øyene Segeløya, Buøya, Hestholmen, Kvernholman (værer) og Tjønnholman (værer) i tillegg til Sør-Åkerøya på sommeren. Omtrent halvparten av besetningen beiter på Sør-Åkerøya hele sesongen.

Under lammingen tas sauene inn i fjøset og i luftegården. Som strø benyttes bl.a. utvokst strandrør som er høstet på øya. Husdyrgjødsel (ca. fem kubikk totalt per år inkludert strø) har bl.a. vært kjørt i hauger på de skrinneste områdene på bergryggen øst for fjøset som jordforbedring, samt på de skrinneste delene av slåtteeenga øst for husene.

På Sør-Åkerøya tas det én slått på innmarka på sommeren. Slåtten tas med tohjuls slåmaskin og tørkes på bakken. Høyavlingene har ikke vært store nok til å dekke behovet for tilleggsfôring av sauene om vinteren, så i tillegg har det vært kjøpt inn økologisk surfôr i rundballer. Mye mose i enga og stedvis lave avlinger har vært oppfattet som et problem. For å sikre avlingsnivået har husdyrgjødsel blitt kjørt på de skrinneste områdene, og de siste årene har en under tilleggsfôringa om vinteren forsøkt å plassere rundballekorgene på områder med mye mose, slik at tråkk, fôrrester og avføring fra dyrene skal bekjempe mosen, tilføre plantenæring og øke avlingene.

Sør på Sør-Åkerøya driver Kristian Eriksen gårdsdrift med en besetning på ca. 30 vinterfôra kvitsau. Sauene beiter på Sør-Åkerøya hele sesongen. Beiteområdet omfatter strandengene sør på Sør-Åkerøya, slåttemarkene rundt bolighuset (etter slått) og noe areal sørøst på øya. Et gjerde skiller beiteområdene Kristian Eriksen benytter fra beiteområdene som benyttes av Irene Pettersens besetning. Vinterfôr til sauene sikres gjennom slått rundt husene på Sør-Åkerøya, samt på Rosøya (beliggende øst for Sør-Åkerøya).

4. Metode

4.1 Feltbefaring og kartleggingsmetoder

Kartlegging har foregått ved feltbefaring kombinert med tolking av oversiktsfoto fra Norge i bilder (www.norgebilder.no). Sør-Åkerøya, Segeløya og deler av Buøya ble befart 4. juli 2011. En supplerende befaring på Buøya ble utført 18. august 2011. Feltbefaringene ble utført av Thomas H. Carlsen og Sigrun Aune.

Kartleggingsenhetene baserer seg på Fremstad (1997) og vegetasjonstypene ble kombinert der de opptrer i mosaikk. Under kartlegging har vi konsentrert oss om kulturmarkstyper, spesielt slåttemark og kystlynghei, fordi de er mest relevante i skjøtselfsammenheng, slik at typer innen sump-, vannkant- og vannvegetasjon ikke ble nærmere differensiert. Under befaringen ble det markert GPS-punkter (nord- og østkoordinater) ved funn av rødlistede arter og andre interessante artsforekomster.

Deler av Sør-Åkerøya ble også befart i 2010. I forbindelse med et prosjekt med kartlegging av kulturlandskap i Nordland ble gården til Irene og Knut Pettersen nord på Sør-Åkerøya besøkt av Bioforsk Nord Tjøtta og Norsk Landbruksrådgivning Helgeland 5. juli 2010. Bakgrunnen var opplysningen i forvaltningsplanen om forekomst av vel bevart slåttemark nord på øya, samt opplysninger landbruksrådgivningen (Marit Dyrhaug) hadde fått fra grunneieren. Under befaringen ble fire slåttemarker kartlagt, avgrenset og verdivurdert. En av slåttemarkene ble vurdert til å ha verdi svært viktig (A). Lokalitetsbeskrivelsene ble rapportert inn til Direktoratet for naturforvaltning (DN) og er i dag tilgjengelig i Naturbasen.

4.2 Datainnhenting og bearbeiding

I tillegg til feltbefaringene ble eksisterende registreringer bl.a. fra Naturbasen, artsdatabanken, havstrandsundersøkelsen i Nordland og forvaltningsplanen for Blomsøy/Hestøy/Skålvær sammenstilt, kvalitetssikret og kartfestet (Bär & Hatten 2009a; Elven m.fl. 1988; www.naturbasen.no). Funn av rødlistede og andre interessante artsforekomster ble i etterkant av feltbefaringen rapportert til artsobservasjoner i Artsdatabanken (www.artsobservasjoner.no).

På bakgrunn av manuskart utarbeidet i felt er det laget vegetasjonskart ved hjelp av GIS-programmet ArcGIS med bakgrunnskart fra GEOVEKST sin kartdatabase. Vegetasjonskart, tilstandsvurdering og dagens arealbruk, samt innspill fra grunneierne ble brukt som grunnlag for utarbeiding og sammenstilling av skjøtselfstiltak i form av kart og tabell med karthenviisning, mål med tiltak, arbeidsbeskrivelse og prioritet. Anbefalingene for plassering av fôrhekker ved tilleggsfôring, samt disponering av husdyrgjødsel er hentet fra en foreløpig plan for vegetasjonskjøtsel av slåtteenngene på Sør-Åkerøya, utarbeidet av Marit Dyrhaug ved Norsk Landbruksrådgivning Helgeland.

I tillegg til foreliggende skjøtselfsplan er det utformet en kortfattet skjøtselfsplan for slåttemarkene på Sør-Åkerøya (se vedlegg 1). Skjøtselfsplanen er basert på malen utformet i forbindelse med handlingsplanen for slåttemark (DN 2009), som skal bidra til å ta vare på naturtypen gjennom aktiv kjøtsel og bruk. Dette arbeidet skjer i forbindelse med at slåttemarker, inkludert slåttemyr og lauveng, har fått status som en utvalgt naturtype gjennom naturmangfoldloven.

5. Resultater

5.1 Vegetasjonskartlegging

Vegetasjonen i det kartlagte området er i grove trekk en mosaikk av lauvskog av lavurtttype, plantefelt med sitkagran og buskfuru, strandvegetasjon, lynghei og kulturbetinget engvegetasjon med ulik påvirkningsgrad, samt noe myr. De viktigste botaniske verdiene består av rik utforming av lynghei, rikmyrer og slåttemark. Kartlagte vegetasjonstyper er vist i figur 11-13.

I det følgende vil vi gi en kort beskrivelse av vegetasjonen i de ulike delområdene.

5.1.1 Sør-Åkerøya

Sør-Åkerøya er ei relativt stor øy som består av to lauvtreklede åsrygger, «Ytterhågen» og «Innerhågen», som går parallelt i nord-sørretning skilt av et dalsøkk med engvegetasjon. I tillegg finnes gras-/urterik lynghei, strandengvegetasjon, rikmyr og mosaikk av fuktig hei og bjørkeskog. Bebyggelsen på øya består av bolighus og fjøs på nordenden av engflaten, et hus midt på øya, og bolighus og hytter sør på øya.

Slåttemark

Nord på Sør-Åkerøya ligger fire slåttemark; én langs sjøkanten på nordvestsiden av øya og tre rundt husene i nordenden av dalen på øya.

Slåttemarka kalt Valderøya ligger på nordvestsida av Sør-Åkerøya. Den strekker seg i nord-sørretning markant avgrenset av sjø/fjæresonen mot vest og nord, og den skogkledte åsen mot øst og sørøst. Enga har relativt jevn helning mot sjøen. Adkomst til slåttemarka skjer gjennom en sti i nordenden av enga. Slåttemarka er jevn og uten tuestruktur. Dominerende vegetasjonstype er frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4) med overgangsformer mot vekselfuktig, baserik eng, blåstarr-engstarr-eng (G11). Sistnevnte (G11) er vurdert som sterkt truet (EN) (Fremstad & Moen 2001). Enga består av lavvokst, gress- og urterik vegetasjon (figur 2). Orkideer som stortveblad, engmarihånd, skogmarihånd, vårmarihånd og nattfiol ble funnet spredt over enga, spesielt i de tørrere/skrinnere partiene. Det ble registrert flere arter som er typisk for kalkholdig, ugjødsel kulturmark (storblåfjær, engmarihånd, gjeldkarve, nyresoleie, skogmarihånd, stortveblad, vill-lin, vill-løk) og arter typisk for ugjødsel slåttemark (gulaks, hvitbladtistel, nattfiol, nyresoleie og rødkløver). Av gress- og starrarter forekommer dunhavre, bleikstarr, blåstarr, engkvein, engsvingel, gulaks, kornstarr og rødsvingel på slåttemarka. Midtre og sørlige delen av slåttemarka er mest artsrik. Nordlig del og kanten nærmest sjøen er høyvokst og mindre artsrik og verdifull.

Den andre slåttemarken ligger mellom bolighusene på Sør-Åkerøya. Den avgrenses av sjøen og et naust mot nord, bolighus og tun i øst og vest, og mot ei mindre artsrik slåtteeng i sør. Grensen mot slåtteenga i sør følger delvis en sti/tilførselsvei fra sjøen til fjøset. Dominerende vegetasjonstype er frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4), med overgangsformer mot rikere vegetasjon. Slåttemarka er fuktig og noe myrlendt med høyt innslag av småengkall. I tillegg forekommer engsoleie, fuglevikke, kvitkløver, engrapp, rødsvingel, vanlig arve, sølvbunke, karve, gjerdevikke, hundegras, blåtopp, engfrytle, enghumbleblom, mjødukt, engkvein, slåttestarr, strengstarr, dunhavre og gulaks. Orkideen skogmarihånd, som er vanlig på kalkholdige, ugjødsel slåttemark, er til dels vanlig i slåttemarka.

Figur 2: Lavvokst engvegetasjon med storblåfjær og nattfiol på slåttemarka Valderøya, nordvest på Sør-Åkerøya.

De to siste slåttemarkene ligger på nordenden av den avlange flaten midt på Sør-Åkerøya. Slåttemarkene er plassert mellom to bergrygger; den skogkledte østlige ryggen og en lav rygg mot bolighusene i vest. Slåttemarkene ligger på hver side av en engfleck som benyttes som fotballbane.

Slåttemarka nord for fotballbanen avgrenses i nord mot sjøen/strandsonen og i øst og vest mot bergryggene. Enga har jevn overflate uten tuestruktur. Dominerende vegetasjonstype er frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4) med overgangsformer mot våt/fuktig middels næringsrik eng (G12). Enga er forholdsvis skrinn midt på, og mer fuktig mot kantene. Vegetasjonen er gress- og urterik med innslag av hundegras, sølvbunke og rødsvingel. Enga har mye dunhavre og gulaks jevnt fordelt. Urter som forekommer er blant annet fulgevikke, gulskolm, engsoleie, enghumbleblom, gjerdevikke, hundekjeks, småengkall, rødkløver og kvitkløver. Skogmarihånd ble registrert i kanten på også denne slåttemarka.

Slåttemarka sør for fotballbanen avgrenses i øst og vest mot bergryggene og i sør mot annet engareal som benyttes som beite. Enga har jevn overflate uten tuestruktur. Dominerende vegetasjonstype er frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4) med overgangsformer mot våt/fuktig middels næringsrik eng (G12) med hanekam. Vegetasjonen er gressrik med innslag av engsvingel, timotei, engkvein, kveke, dunhavre og mye rødsvingel og gulaks. Urter som forekommer er blant annet gulskolm, enghumbleblom, løvetann sp., mjødukt, engsyre, marikåpe sp., karve, vanlig arve, fuglevikke, småengkall og hanekam. Hanekam forekommer ofte i fuktige slåttemarker i kyststrøk. Nedre deler av slåtteeenga har høyere innslag av småengkall enn de øvre delene.

Det er ikke gjort nøye vegetasjonskartlegging av engflaten langs dalen midt på Sør-Åkerøya (sett bort fra slåttemarkene). Vegetasjonen er grovt vurdert som en mosaikk mellom G4a og G12.

Øvrig areal

Hoveddelen av Sør-Åkerøya er dekket av skog av typen høgstaudebjørkeskog lavurtutforming med spredte høgstaude (C2c). Overgangsformer mot lavurtskog forekommer. Undervegetasjonen i bjørkeskogen varierer, men består blant annet av enghumbleblom og skogstorkenebb, samt varierende innslag av grasene gulaks, engsvingel, sølvbunke og marigras. Spesielt på den vestlige åsryggen er det flere åpninger i tredekket der mer lyskrevende arter som vill-lin, tepperot og fjellmarikåpe forekommer. Et parti med mer lavvokst feltsjikt med innslag av lyngarter på den vestlige ryggen er avmerket som en mosaikk av B1 (lavurtskog) og H3 (fuktig lynghei) på vegetasjonskartet. På vestryggen er det utført rydding av lauvtrær de siste årene, noe som bidrar til at skogen stedvis har hagemarkspreg. Til kontrast er skogen på østryggen, spesielt den sørlige delen, tettere og mer uframkommelig. På østsiden finnes også en mosaikk av fuktig hei og bjørkeskog (figur 4).

I den åpne lauvskogen i åssiden på vestsiden av dalen vokser hjertegras spredt (figur 3). Hjertegras (*Briza media*) er en sørlig, varmekrevende art som ikke er så vanlig å møte på i området. Den vokser stort sett på kalkholdig, tørr til fuktig og åpen kulturmark (både slåtte-/beitemark og myr), og går raskt tilbake etter opphør av drift. Forekomsten på Sør-Åkerøya er spredt over et relativt stort område (markert C2c/G11 på vegetasjonskartet). Feltsjiktet i dette området er grasrikt, men relativt åpent. Hjertegraset vokser sammen med blant annet sølvbunke, kvein, gulaks, blåtopp, enghumbleblom, mjødukt, blåklokke, hvitbladtistel, markjordbær, tepperot, hvitkløver, loppestarr, rødknapp, gulsildre og blåkoll. Flere av disse artene er typiske for gammel kulturmark. En liten flekk med hjertegras ble også registrert nord på Sør-Åkerøya, i overgangen mellom sjø/strandberg, eng og lauvskog ved den østlige åsryggen.

Figur 3: Hjertegras (t.v.). Åpen lauvskog med lavvokst feltsjikt med blant annet hjertegras (t.h.).

Et lite myrdrag av rikmyrtype finnes i S-SV på Sør-Åkerøya (figur 4). Myra er starrisk, med arter som beitestarr, kornstarr, dystarr, engstarr, nebbstarr, særbustarr og slåttestarr. I tillegg består vegetasjonen av bukkeblad, duskull, engmarihånd, fjellfrøstjerne, svartopp, bjønnbrodd og fjæresivaks. Rikmyra ligger i et søkk mellom den vestlige åsryggen på Sør-Åkerøya og en haug helt sør på øya. Haugen har en mosaikk av engvegetasjon og grasrik lyngvegetasjon.

På nord- og sørvestenden av Sør-Åkerøy forekommer gras-urterik hei som i utgangspunktet sannsynligvis var artsrik, men nå er svært gjengrodd med einer og kratt. Langs østsiden av Sør-Åkerøya strekker det seg en smal stripe med rikt strandberg i overgangen mellom sjø og bjørkeskog. Vegetasjonen er relativt artsrik med forekomst kalkkrevende arter.

Sør på Sør-Åkerøya er det plantet sitkagran. Granfeltet danner kantsone til ei lavvokst eng/strandeng, men er relativt lite dominerende i landskapsbildet på grunn av beliggenheten i en fordypning på øya. I tilknytning til enga ligger sommerfjøsletter tilhørende eiendommen til Kristian Eriksen.

Figur 4: Kvisthaug etter rydding og tynning utført de siste årene på den vestlige åsryggen (øverst t.v.); rikmyr sør/sørvest på Sør-Åkerøya (øverst t.v.); strandeng, lynghei og hytter sør på øya, sitkagran skimtes bak i bildet (nederst t.v.); tett bjørkeskog på den østlige åsryggen på Sør-Åkerøya (nederst t.h.).

5.1.2 Buøya

Buøya (eller Åkerøy-Buøya som øya også kalles) er ei stor øy som strekker seg i nord-sørretning, sør for Sør-Åkerøya (figur 5). Vegetasjonen domineres av lauvskog og lynghei, samt noe myr, strandeng og plantefelt med sitkagran og buskfuuru.

Den nordligste delen av Buøya består av to små hauger skilt av et fuktigere søkk med myr. Mot kantene er jorddekket tynnere, med nakent berg som stikker frem. Vegetasjonen på disse kalkbergene er artsrik. Her vokser blant annet de lavvokste og lyskrevende urtene bakkesøte og bittersøte (figur 6).

Figur 5: Buøya (bak mot midten/venstre i bildet) sett fra haugen på sørspissen av Sør-Åkerøya.

Lynghelia på haugene nord på Buøya består av røsslyng i kombinasjon med krekling, blokkebær og rypebær. Einer har stedvis stor dekning, med krypende vekstform som dekker over lyngvegetasjonen. Av gras og starr forekommer gulaks, smyle, engfrytle og hengeaks. Vegetasjonstypen er vurdert som en mosaikk mellom fuktig lynghei, røsslyng-blokkebærutforming (H3a), gras/urterik lynghei, rik utforming (H2b) og plantefelt (I7) med sitkagran og buskfuru (figur 6). Sitkagrantrærne har en høyde på opp mot ca. 6 meter, men varierer i størrelse. Forekomst av en del unggran med høyde 0,5-1 m tyder på at trærne er i ferd med å spre seg på øya ved hjelp av frø. Spredningen skjer både i lyngheia og i kanten på myrsøkkene mellom lyngheiknausene. Myrvegetasjonen (M) på nordenden av Buøya består av blant annet slåttestarr, engstarr, smårørkvein og sølvbunke. I de fuktigste partiene vokser bukkeblad og myrhatt, mens røsslyng, blokkebær, krekling og einer finnes på tuene innimellom.

Figur 6: Bakkesøte (t.v.) og røsslyngdominert lynghei med sitkagran og buskfuru (t.h.). Grana er i ferd med å spre seg i lyngheia.

Den nordligste delen av Buøya er skilt fra resten av øya med et søkk, samt ei vik som stikker inn på vestsida av øya. På østsiden av “dalen” ligger ei flate med engvegetasjon (figur 7). Den jevne overflaten på enga tyder på at enga kan ha blitt slått tidligere. Vegetasjonen er karakterisert som frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng (G4a) i mosaikk med våt/fuktig, middels næringsrik eng (G12). Vegetasjonen domineres av gulaks, dunhavre, enghumleblom, skogstorkenebb, engsoleie, engsvingel og sølvbunke. Innslag av gåsemure indikerer noe saltpåvirkning.

Innerst i vika vest for engflaten nevnt ovenfor ligger en åpen vanndam omkranset av strandeng- og tangvollvegetasjon (figur 7). I dammen vokser trådtjønnaks, samt noe rustsivaks. I tillegg ble det registrert kransalger (ikke artsbestemt). Vegetasjonstypen i dammen er derfor bestemt til P1b (langskuddvegetasjon, kalkrik tjønnaks-utforming).

Figur 7: Jevn flate med engvegetasjon (t.v.) og dam med kransalger (t.h.) nord på Buøya.

Videre sørover på Buøya fortsetter topografien med flere hauger skilt av søkk og små daler. Vegetasjonen består hovedsakelig av tett lauvskog med trær i høyde ca. 2-4 m, av type C2c (høgstaudebjørkeskog, lavurtutforming med spredte høgstaude). Feltsjiktet i bjørkeskogen består av næringskrevende urter som enghumleblom, mjødurte og skogstorkenebb. Der skogen er tett og skjærmer mot mye lysinnstråling på bakken er feltsjiktet lavvokst og relativt glissent. I mer åpne partier er vegetasjonsdekket tettere.

Dekningen av trær avtar jo lengre sør en kommer på Buøya, selv om det fortsatt er tett med trær i søkk, mot fuktdrag og delvis mot sjøen. De sørligste haugene har åpen lyngheivegetasjon på toppene. Lyngheia er mer gras- og urterik enn typen som finnes nord på Buøya. Vegetasjonen er også mer lavvokst, og har ikke så tette og tykke tuer med røsslyng sammenlignet med andre steder på øya. Innimellom lyngvegetasjonen brer eineren seg som et teppe og truer med å skygge ut andre arter. Einer vokser også i buskform i fuktsøkkene mellom haugene på Buøya.

En stripe med artsrik strandbergvegetasjon (X1) finnes i overgangssonen mellom lauvskogen og sjøen langs østsiden av Buøya. Vegetasjonen er mosaikkpreget og finnes i sprekker og søkk med ulik jorddybde og fuktighetsforhold. Flere kalkkrevende arter vokser i denne sonen; vill-lin, loppestarr, fjellfrøstjerne og blåstarr. Ormetunge (VU/sårbar på rødlista) ble også registrert.

Vestsiden av Buøya er delt i en halvøy som henger sammen med resten av øya kun i et smalt tangvoll- og strandengbelte. Den vestlige halvøya er dekket av lyngvegetasjon dominert av røsslyng, blokkebær og krekling (figur 8). Vegetasjonsdekket er tykt med gammel og forvedet røsslyng. Innimellom lyngvegetasjonen vokser blant annet hengeaks, smyle, skogstorkenebb, tepperot, skogstjerne, molte, rypebær, tyttebær, teiebær og harerug.

Sørover på halvøya er det noe rikere med innslag av enkelte kalkkrevende arter som fjellfrøstjerne, loppestarr og kattedot. På vegetasjonskartet er området markert som en mosaikk mellom tørrlynghei, røsslyng-slåttestarr-torvullutforming (H1c) og fuktig lynghei, røsslyng-blokkebærutforming (H3a). Bjørketrær og -busker vokser spredt på lyngheia.

Figur 8: Røsslyngdominert lynghei med spredte bjørketrær og -busker på halvøya vest på Buøya.

5.1.3 Segeløya

Segeløya ligger sør for Buøya, i fortsettelsen av øyrekka fra Sør-Åkerøya. Øya er kolleforma og strekker seg i nord-sørretning med flere deløyer avgrenset av lavere partier. Ved fjære sjø er det mulig å gå tørrskodd mellom deløyene. Vegetasjonen på øya består av lynghei, strandeng og eng, samt noe myr.

Haugene og kollene på Segeløya er hovedsakelig dekket av gras- og urterik lynghei, H2b (figur 9). Mot toppen på haugene er det tett røsslyngdekke, mens innslaget av gras og urter øker mot kantene og mot sjøen. I tillegg til røsslyng består lyngvegetasjonen av krekling og blokkebær. I sørhellingene er det noe einer, men sett under ett er det lite einer på Segeløya.

Generelt sett er vegetasjonen mer artsrik der jorddekket er tynt og kalkberget stikker frem. Her ble det registrert en del kalkkrevende arter som vill-lin, loppestarr, hårstarr, kattedot, blåstarr, fjellfrøstjerne og marinøkkel. Den rødlistede bregnen ormetunge (sårbar/VU på rødlista) ble også registrert på øya. Vegetasjonen er stedvis gras- og starrrik med arter som kornstarr, slirestarr, engstarr, blåstarr, hårstarr, slåttestarr, geitsvingel, hengeaks, blåtopp, sølvbunke og gulaks.

Figur 9: Gras- og urterik lynghei på Segeløya. Buøya og Sør-Åkerøya skimtes i bakgrunnen.

To av de sørlige deløyene er delt av et søkk med engvegetasjon. Vegetasjonen er karakterisert som G4a - frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng. Enga domineres av sølvbuketuer, tepperot, engsoleie, gulaks, fjellmarikåpe, kattedot med innslag av blant annet tveskjeggveronika og harerug.

Lengre nord på Segeløya går de høye kollene over i et lavere parti med strandeng, eng og myr som strekker seg tvers over øya. Flaten mot sjøen på østsida består av engvegetasjon (G12) med overgangsformer mot strandeng (U9) og myr (M3). Vegetasjonen er fuktig og består av mye sølvbunke. Også (rik)myrarter som taglstarr og myrmaure forekommer, samt stortveblad og fjellfrøstjerne. Innslag av gåsemure indikerer saltvannspåvirkning.

Fuktenga/myra går over i en høyere beliggende flate med artsrik tørrengvegetasjon. Enga domineres av bakkestjerne, blåstarr, gulaks, tiriltunge og kattedot (figur 10). Flere kalkrevende arter forekommer; dvergjamne, fjellfrøstjerne, hårstarr, vill-lin og stortveblad. På vegetasjonskartet er eng beskrevet som en blanding av G7 (frisk/tørr middels baserik eng, fortrinnsvis i lavlandet) og G11 (vekselfuktig, baserik eng - blåstarr-engstarr-eng). Bakkestjerneenga er et flott innslag med artsrik engvegetasjon av en type som ikke sees så mange steder i området.

Nord for bakkestjerneenga ligger et fuktigere parti med myrvegetasjon dominert av myrhatt, bukkeblad, taglstarr og duskull. I tillegg forekommer stolpestarr, kornstarr, særbustarr og smårørkvein. Vegetasjonen er relativt homogen og har lavt til middels arts mangfold.

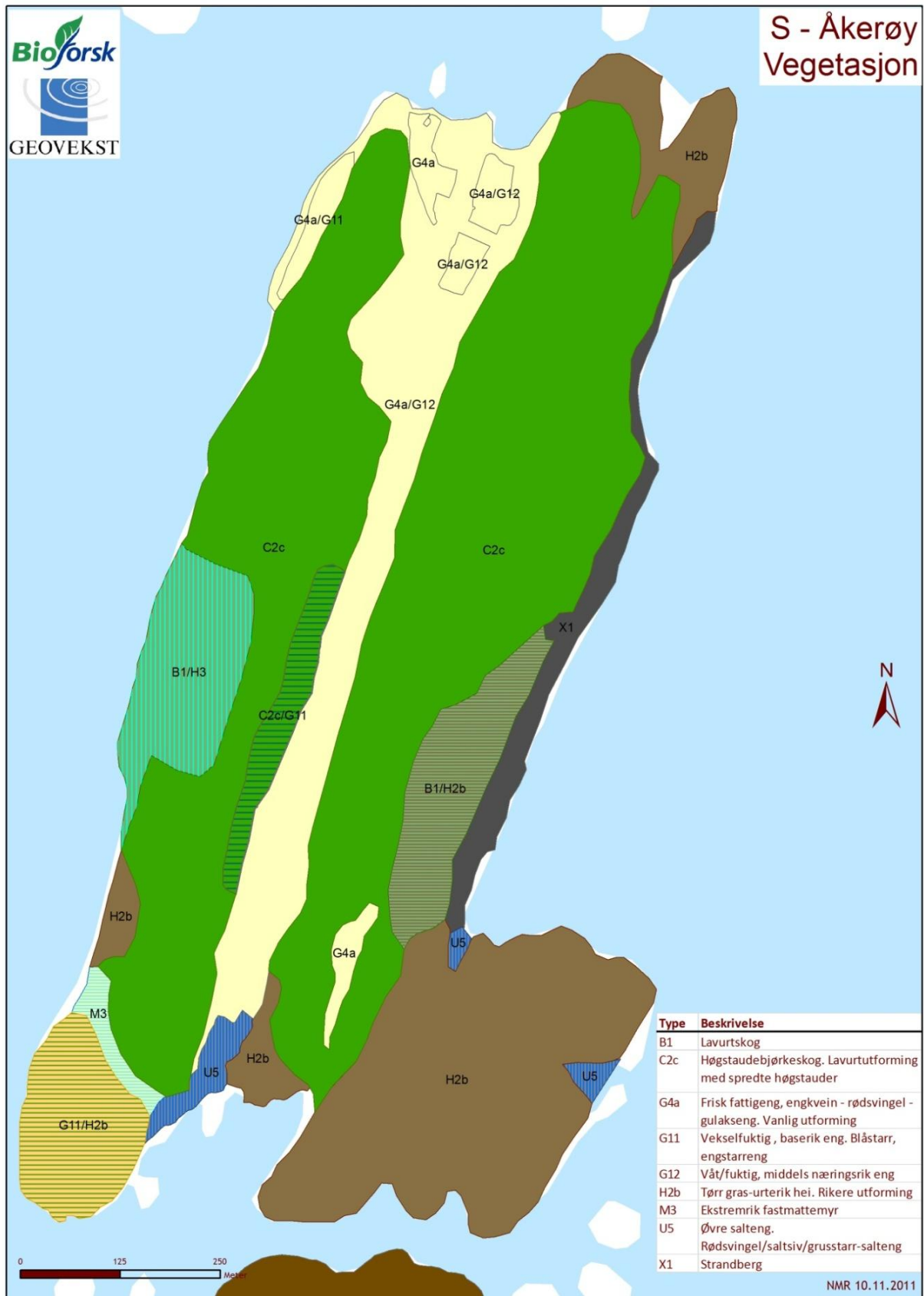
Figur 10: Artsrik tørrengvegetasjon med bakkestjerne nord på Segeløya.

Lengst nord på Segeløya fortsetter den gras- og urterike røsslyngheia, men brytes opp av nok en flate med lavvokst strandeng- og engvegetasjon mot øst. Vegetasjonen er dominert av dunhavre, gulaks, rødsvingel, tiriltunge, fjellmarikåpe, kattedot og blåstarr. I tillegg vokser urter som blåkoll, tepperot, smalkjempe og hvitkløver. Vegetasjonen karakteriseres som G4a (frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulakseng) med overgangsformer mot U5c (øvre salteng - Rødsvingel/saltsiv/grusstarr-salteng, Rødsvingel-fjærekoll-tiriltunge-utforming). Mot sjøen i sør går engene over i ei ren strandeng langs strandsonen.

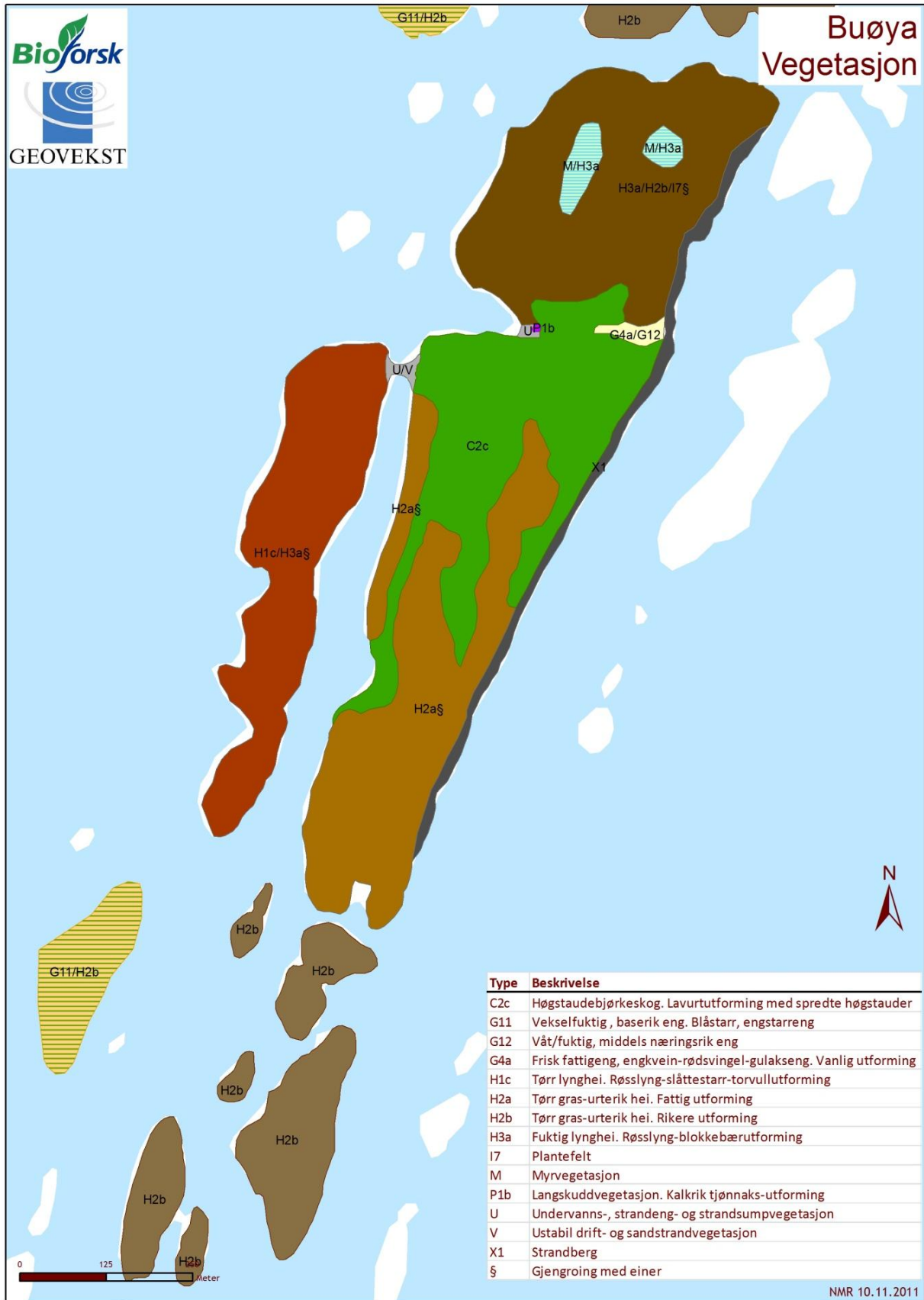
5.1.4 Hestholmen

Hestholmen ligger i fortsettelsen av den østlige halvøya på Buøya, nordvest for Segeløya. Øya er rik på gras og urter, men med innslag av lyng og einer. Vegetasjonen er lavvokst og artsrik, og domineres av gulaks, smyle, dunhavre og blåstarr. På tuer der det er tørrere vokser krekling, blokkebær og einer. I tillegg finnes noe røsslyng sør på øya. Innimellom gras, starr og lyng vokser urter som mjørdurt, skogstorkenebb, engsyre, kattedot, tepperot, legeberonika, blåkoll, fjellmarikåpe, fuglevikke, lifiol, hvitkløver, storblåfjær, hvitveis og blåklokke. Orkideene skogmarihånd og brudespore vokser også her. Flere av plantene som vokser på øya er kalkkrevende (blåstarr, kattedot, loppestarr, brudespore). På vegetasjonskartet er øya markert som en mosaikk mellom baserik engvegetasjon (G11 - vekselfuktig, baserik eng, blåstarr-engstarr-eng) og lyngvegetasjon (H2b - tørr gras-urterik hei, rikere utforming).

5.2 Vegetasjonskart

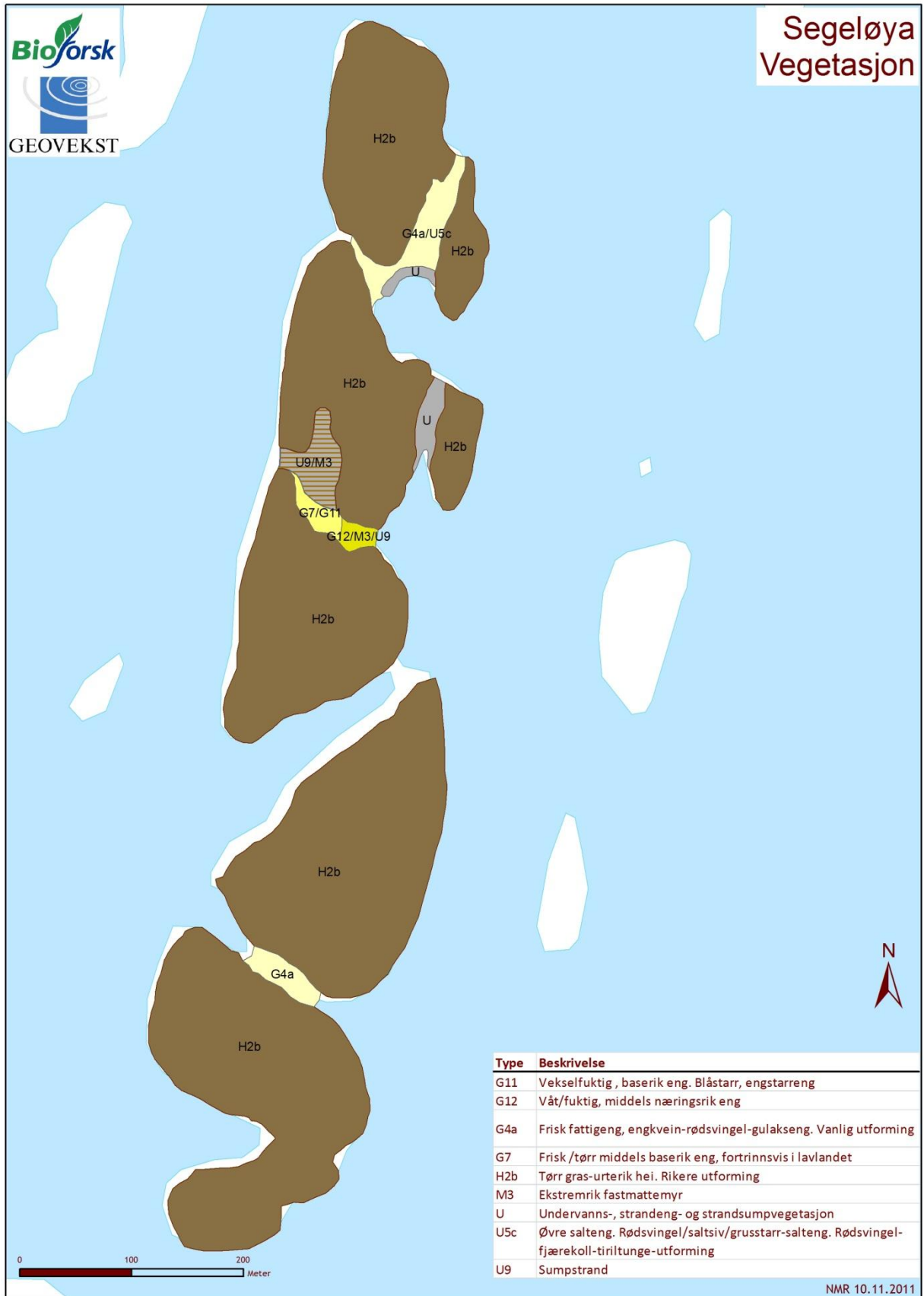

Figur 11: Registrerte vegetasjonstyper på Sør-Åkerøya klassifisert etter Fremstad (1997).

Figur 12: Registrerte vegetasjonstyper på Buøya klassifisert etter Fremstad (1997). Hestholmen vises nede til venstre på kartet.

Figur 13: Registrerte vegetasjonstyper på Segeløya klassifisert etter Fremstad (1997).

5.3 Artsobservasjoner

Det ble registrert én rødlistet art under feltbefaringene (tabell 3). Ormetunge (*Ophioglossum vulgatum*) er en liten bregneart som har status som sårbar (VU) på den norske rødlista (Kålås m.fl. 2010). Arten er knyttet til to typer habitater som begge er i tilbakegang: kortvokste (oftest beittede) havstrandenger og slåtte-/beiteenger på baserik grunn. I følge rødlista er den trolig trygg i Nordland, men er i sterk tilbakegang i resten av landet.

Andre interessante artsobservasjoner under befaringene omfattet hjerte gras (*Briza media*), kransalger (*Chara* sp.) og marinøkkel (*Botrychium lunaria*) (tabell 3). Flere kransalgearter er rødlistet, men forekomsten på Buøya er ikke artsbestemt og status for forekomsten på Buøya er derfor ukjent. Marinøkkel hadde tidligere status som nær truet (NT) i rødlista, men er vurdert som livskraftig i den nyeste vurderingen.

Tabell 3: Registreringer av rødlistede og andre interessante arter rapportert til Artsobservasjoner.

Art	Rødliste-status	Lokalitet	Nordkoordinat	Østkoordinat	Dato
Ormetunge	VU	Åkerøy-Buøya	7303419	374779	18.8.2011
Kransalger		Åkerøy-Buøya	7303556	374658	18.8.2011
Hjerte gras	-	Sør-Åkerøya	7304705	374772	4.7.2011
Hjerte gras	-	Sør-Åkerøya	7305388	375125	4.7.2011
Marinøkkel	-	Segeløya	7301205	374023	4.7.2011
Ormetunge	VU	Segeløya	7301133	374013	4.7.2011

5.4 Verdifulle naturtyper

Per i dag ligger det fem lokaliteter registrert som verdifulle i Naturbasen (se avsnitt 3.3 for detaljer). På grunnlag av registreringene gjennom arbeidet med skjøtelsesplanen for Sør-Åkerøya og omliggende øyer anbefales det at to endringer gjøres. Dette omfatter opprettelsen av én ny lokalitet, samt at én eksisterende lokalitet nedgraderes i verdi og tas ut av Naturbase.

Ut av Naturbase

Lokaliteten "Åkerøya øst for Hestøya" (BN00023083) anbefales tatt ut av naturbase grunnet at dette er en stor lokalitet som dekker hele Sør-Åkerøya og omfatter flere enn en naturtype. Registreringen er basert på havstrandundersøkelsen som konkluderte med at kalkvegetasjonen på ryggene hadde større verdi enn strandvegetasjonen. På grunnlag av feltregistreringene i 2011, der blant annet kalkryggene ble undersøkt, mener vi at disse ikke når opp til å avgrensnes som verdifulle lokaliteter selv om de har innslag av enkelte kalkkrevende arter.

Ny i Naturbase

I tillegg til lokalitetene som ligger i naturbasen i dag anbefales Segeløya å legges inn som en ny naturtypelokalitet. Lyngheiarealet på Segeløya vurderes som interessant å bevare på grunn av at det er lite gjengrodd, beites store deler av sesongen, er rikt på røsslyng i tillegg til at vegetasjonen på øya er artsrik med forekomst av én rødlistet art. Øya er foreslått gitt verdi svært viktig, A. Forslag til lokalitetsbeskrivelse for den nye lokaliteten er lagt ved rapporten (vedlegg 2).

6. Restaurering og skjøtsel

6.1 Overordnede mål

Bevare den artsrike slåttemarksvegetasjonen

De artsrike slåttemarkene er en sjelden naturtype i dagens kulturlandskap og bør bevares gjennom å fortsette med den kontinuerlige og ekstensive driftsmåten. Det er et mål å bevare slåttemarksvegetasjonen nord på Sør-Åkerøya. Slåttemarka Valderøya nordvest på Sør-Åkerøya er spesielt verdifull på grunn av kontinuiteten i drifta, artsmangfoldet og plasseringen. For å ta vare på denne vegetasjonen anbefales det sen slått (etter 10. juli), samt unngå vårbeiting med sau. Skjøtselsplanen i vedlegg 1 går nærmere inn på dette.

Åpne opp landskapsbildet på Sør-Åkerøya

Store deler av Sør-Åkerøya er dekket av lauvskog. Det anbefales å gjøre tynnings- og ryddingstiltak i lauvskogen både for å åpne opp landskapsbildet, ta vare på vegetasjonen knyttet til åpne habitater og gjøre arealene mer tilgjengelig for beitedyrene på øya.

Fjerning av sitkagran anbefales for å bevare det stedege biologiske mangfoldet samt åpne opp landskapsbildet. Sitka som fremmed treslag hører ikke til i kulturlandskapet og sprer seg mye, spesielt i områder med for svak eller opphørt landbruksdrift og i konkurransesvake vegetasjonstyper. Ved hogst av plantefeltene med sitkagran bør området benyttes som beiteareal etterpå for å forhindre oppslag av trær og for å fremme vegetasjonssammensetning av gode beiteplanter.

Bevare kystlyngheia

Kystlynghei er en kulturbetinget naturtype som finnes langs Europas Atlanterhavskyst, og i Norge som et belte langs kysten fra Vest-Agder til Lofoten. For å opprettholdes er kystlyngheiene avhengig av skjøtsel i form av beiting og lyngbrenning. Norge har et internasjonalt ansvar for å bevare kystlyngheiene langs norskekysten. Alle lyngheier i god hevd eller der hevden nylig har opphørt er derfor bevaringsverdige (DN 2007).

Lyngarealet i skjøtselsplanområdet består av både fattig røsslynghei og rikere utforminger med stort innslag av gras og urter. Stedvis er det en utfordring med gjengroing av heiene med bjørk, einer og krekling. For å bevare lyngheiarealet anbefales det å rydde, tynne og svi deler av lyngheia. Dette kombineres med fortsatt beiting. Økt kvalitet på lyngheibetet vil i tillegg gjøre det aktuelt å benytte lyngbeite en større del av beitesesongen. Dette reduserer behovet for tilleggsfôring med høy, som er en knapphetsressurs for gårdbrukerne på Sør-Åkerøya på grunn av lite slåtteareal og begrenset avlingsmengde. Prioritering av skjøtselstiltak i lyngheia avhenger av gjengroingsfase, slik at tiltak i de minst gjengrodde områdene prioriteres først.

Spesielt lyngheiarealet på Segeløya vurderes som interessant å bevare på grunn av at det er lite gjengrodd, beites store deler av sesongen, er rikt på røsslyng i tillegg til at vegetasjonen på øya er artsrik. Det er mulig å søke tilskudd for skjøtsel av kystlynghei som utvalgt naturtype jfr. Naturmangfoldsloven.

Opprettholde beitinga på Sør-Åkerøya og omliggende øyer

Beiting med sau skal opprettholdes og bør være av et omfang som er tilstrekkelig for å forhindre gjengroing.

6.2 utfordringer og viktige faktorer for anbefalte tiltak

6.2.1 Restaurering og skjøtsel

Områder som er gjengrodd eller hvor vegetasjonssammensetning på annen måte i stor grad er endret, må *restaureres* før de kan *skjøttes* på ordinært vis. Hensikten med restaureringstiltak er å tilbakeføre den degenererte kulturmarka til den tilstanden som karakteriserte denne typen da den var i tradisjonell drift (Norderhaug 1999). Med skjøtsel menes den årlige, gjentakende driften i et område for å opprettholde kulturmarkstypen som skal tas vare på.

Del A i skjøtelsesplanen for slåttemarkene på Sør-Åkerøya (se vedlegg 1) sier mer om skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker.

6.2.2 Fjerning og tynning av lauvtrær og kratt

Tynning av skog bør gjøres over flere år. Den bør utføres nedenfra, det vil si at det minste virket (ungt oppslag) tas ut først. Kratt og ungskog er foreløpig lett å fjerne og bør prioriteres siden det opprinnelige artsmangfoldet i feltsjiktet fortsatt er relativt intakt i en ung gjengroingsfase. Eldre, livskraftige trær settes igjen siden dette hindrer oppslag av krattskog og gir en mer åpen, hagemarkpreget skog. Fjerning bør skje først i de mest artsrike og verdifulle områdene, etterpå utenfor. Ved rydding i tettere skog der man ønsker noen trær bevart, foreslår vi å la grupper av trær stå, istedenfor en jevn spredning av trær.

Restaurering av områder gjengrodd med skog og kratt skal helst skje på frossen mark og på en slik måte at minst mulig biomasse blir liggende igjen for å unngå gjødslingseffekter ved nedbryting av materialet. For eksempel kan det være like raskt og gi mindre gjødslingseffekt å bruke klipperedskaper som ryddingssaks istedenfor sag ved fjerning av treoppslag og kratt som er tynne nok i stammen. Ringbarking kan være aktuelt for å fjerne enkelttre av treslag som kommer med stubbeskudd (for eksempel osp og or). Det gjøres ved å fjerne barken helt inn til veden i minimum 30 cm lengde. Dette bør gjøres under nederste grein.

De siste årene er det utført en del ryddings- og tynningstiltak på Sør-Åkerøya i forbindelse med statusen som Utvalgt kulturlandskap. Hovedsakelig har dette skjedd på den vestlige åsryggen («Ytterhågen»). Det anbefales at en fortsetter med rydding- og tynningstiltakene i tilknytning til arealene der det allerede er påbegynt restaurering. I tillegg kan det vurderes å åpne opp kalkryggene nord på den østlige åsryggen gjennom å rydde ungt lauvoppslag og tynne tresettingen.

6.2.3 Brenning/lyngsviing

Vi vet lite om hvor vanlig det var å brenne lyngheiene i Helgelandsøygården. Det vi imidlertid vet er at det enkelte steder ble brent med jevne mellomrom for å bli kvitt den krypende eineren. Dette ble blant annet gjort på Segeløya siste gang på slutten av 1970-tallet.

Vi foreslår vestsiden av Buøya som et aktuelt område for sviing. Her er vegetasjonen rik på røsslyng, men røsslyngen er gammel, forvedet og har liten beiteverdi. Sviing vil trolig føre til bedre beitekvalitet gjennom å øke innslaget av gress og urter i lyngheia, samt forynge røsslyngen etter hvert. Spesielt for høst/vinterbeiting er dette ønskelig. Før sviing bør lauvtrær og -kratt hogges og fjernes. Det er viktig at det svis av små flekker i gangen, både for å ha kontroll over sviingen og for å skape en mosaikk av lynghei i ulike alder/vekstfase og med ulike beiteverdi.

Etter Kvamme m.fl. (2009) er det "viktig å velge riktig tidspunkt for å brenne lyngen. Det skal helst blåse litt, men vinden må ikke være for sterk. Det må være tørt nok til at lyngen brenner, men ikke for tørt slik at det er fare for å miste kontrollen på brannen. Man må også være sikker på at ikke

jordsmønnet tar fyr, for da vil både røttene og frøbanken nede i jordsmønnet bli ødelagt. I så fall kan det ta årevis før lyngen kommer tilbake. Den beste tiden å brenne lyng på er i en godværsperiode på senvinteren eller tidlig på våren, før sevjen begynner å stige. Da er det mulig å brenne bort det meste av plantedelene over bakken, mens røttene og frøbanken forblir uskadd. Der det er svart i februar/mars, kan det være grønt av nyspirende lyng og gress i august samme året.”

6.2.4 Driftsintensitet og artsmangfold

I foreliggende skjøtselsplan har vi arbeidet ut fra et prinsipp om at driften skal ta vare på det artsmangfoldet som finnes i dag. Arealer som har vært gjødslet for å øke produksjonen kan gjødsles også i fremtiden, men gjødslingsmengden skal ikke økes ut over dagens praksis.

Gjødsling fører til at jorda kan produsere mer. Som følge av dette øker planteveksten. Mange plantearter tåler imidlertid ikke den intensive gjødslinga. Særlig gjelder dette urter, men også andre grupper av planter. De blir utkonkurrert av næringselskende arter som får gode vekstvilkår når jorda tilføres næring. Det opprinnelige artsmangfoldet forsvinner og blir erstattet av renbestander eller noen få, ofte høvokste arter som dominerer vegetasjonen.

Ved siden av gjødsling er også gjengroing en trussel mot artsmangfoldet. Ved for svak eller ingen bruk av de kulturpåvirkete, åpne vegetasjonstyper som f.eks. slåtte- og beitemark, har mer konkurransesterke, høvokste arter som bl.a. strandrør, brennesle og geitrams mulighet til å bre seg og etter hvert dominere vegetasjonssammensetningen. I tillegg har busker og trær mulighet til å etablere seg. Spesielt lavvoksende og lyskrevende arter blir på den måten fort utkonkurrert.

6.2.5 Plassering av fôrhekker

Generelt sett bør en bestrebe seg på å unngå plassering av fôrhekker i åpne arealer og mindre produktive vegetasjonstyper som lyngheier, strandenger, myrområder og skrinne, artsrike partier som blir skadet av gjødslingseffekten.

På Sør-Åkerøya anbefales at plassering av rundballekorger ved tilskuddsfôring bør avgrenses til ryggen øst for fjøset og området rett nord for fjøset, eventuelt på de skinneste delene av det fulldyrka beitearealet sør for fjøset. Disse områdene er ikke spesielt artsrike, og gjødslingseffekten vil derfor ikke ha så stor innvirkning for artsmangfoldet. Rundballekorga bør gjerne flyttes hver gang, og minst annenhver gang en legger i en ny rundball slik at strølaget ikke blir så tykt at vegetasjonen under skades (info fra M. Dyrhaug ved Norsk Landbruksrådgivning Helgeland).

6.2.6 Disponering av husdyrgjødsla

Både fra en botanisk og økologisk synsvinkel er det ønskelig at husdyrgjødsla spres tynt på et større areal. For å få til dette kan gjødsla komposteres sammen med strø og fôrrester på en enkel komposteringsplass. Etter 1 års lagring/kompostering vil det være et massesvinn på ca. 30 % eller mer dersom strø og fôrrester utgjør en stor andel. Kompostmassen kan spres i små mengder (1-2 t/dekar) med en enkel fastgjødselspreder.

Arealet hvor komposten spres må variere fra år til år. Det anbefales at husdyrgjødsla pres på de minst verdifulle slåtteengene. Det bør derfor ikke spres husdyrgjødsel på slåttemark 1 (Valderøya), men heller fordele gjødsla på ryggen mellom slåttemark 2 og 4, slåttemarka sør for fotballbanen (slåttemark 4) samt enga rett nord for fjøset (ikke på delen lengst nord mot sjøen).

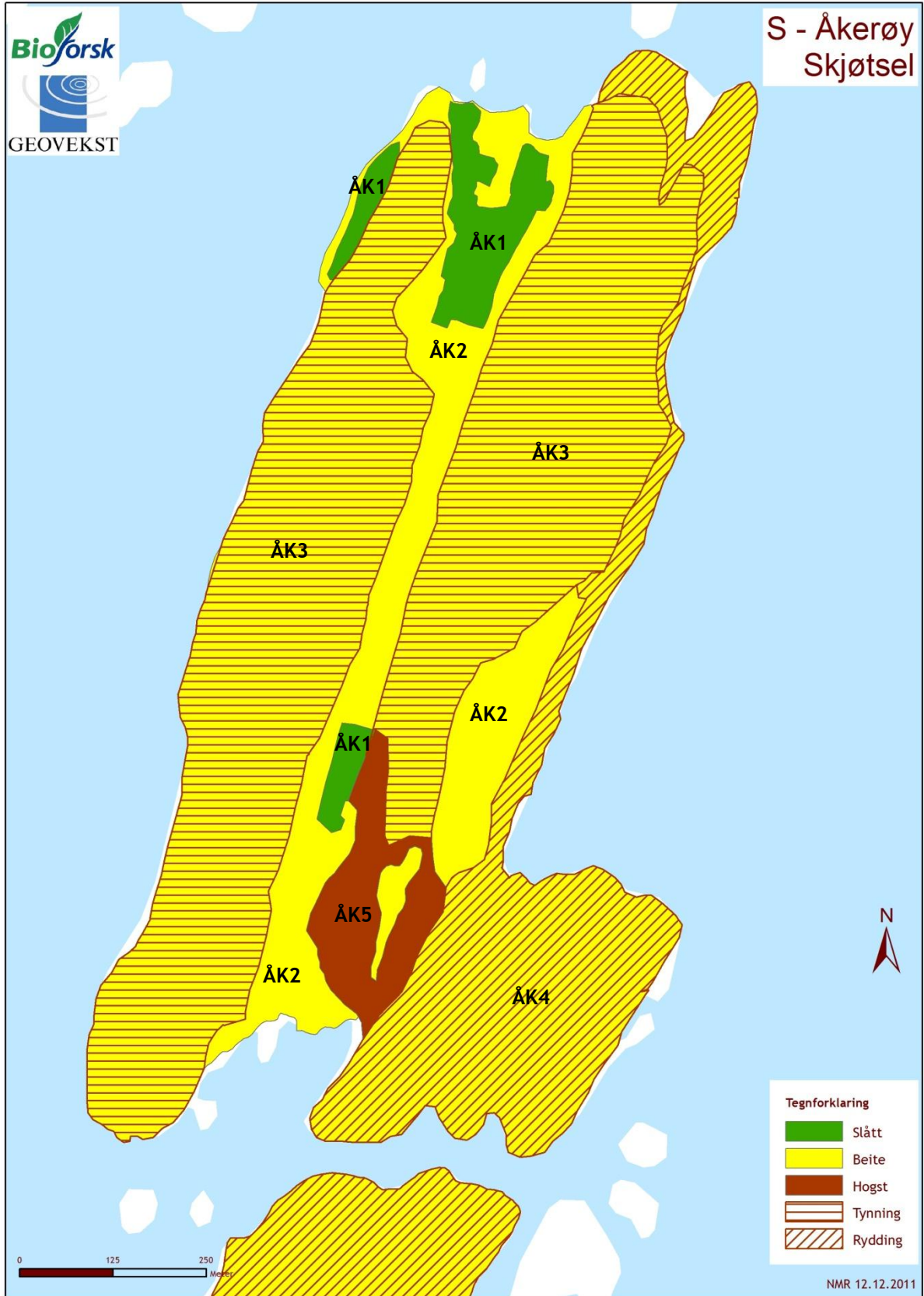
6.3 Anbefalte skjøtselstiltak

Anbefalinger for fremtidige skjøtselstiltak er sammenstilt i tabell 4 for hvert delområde med arbeidsbeskrivelse, mål med tiltak og prioritet. I tabellen finnes det henvisning til kartene som framstiller tiltakene (figur 14-16). Utfyllende informasjon om viktige prinsipper for gjennomføring av skjøtselstiltak er presentert samlet i kap. 6.2.

Tabell 4. Oversikt over anbefalte restaurerings- og skjøtselstiltak i de ulike delområdene. Arealene der tiltakene skal utføres er avmerket i figur 14-16.

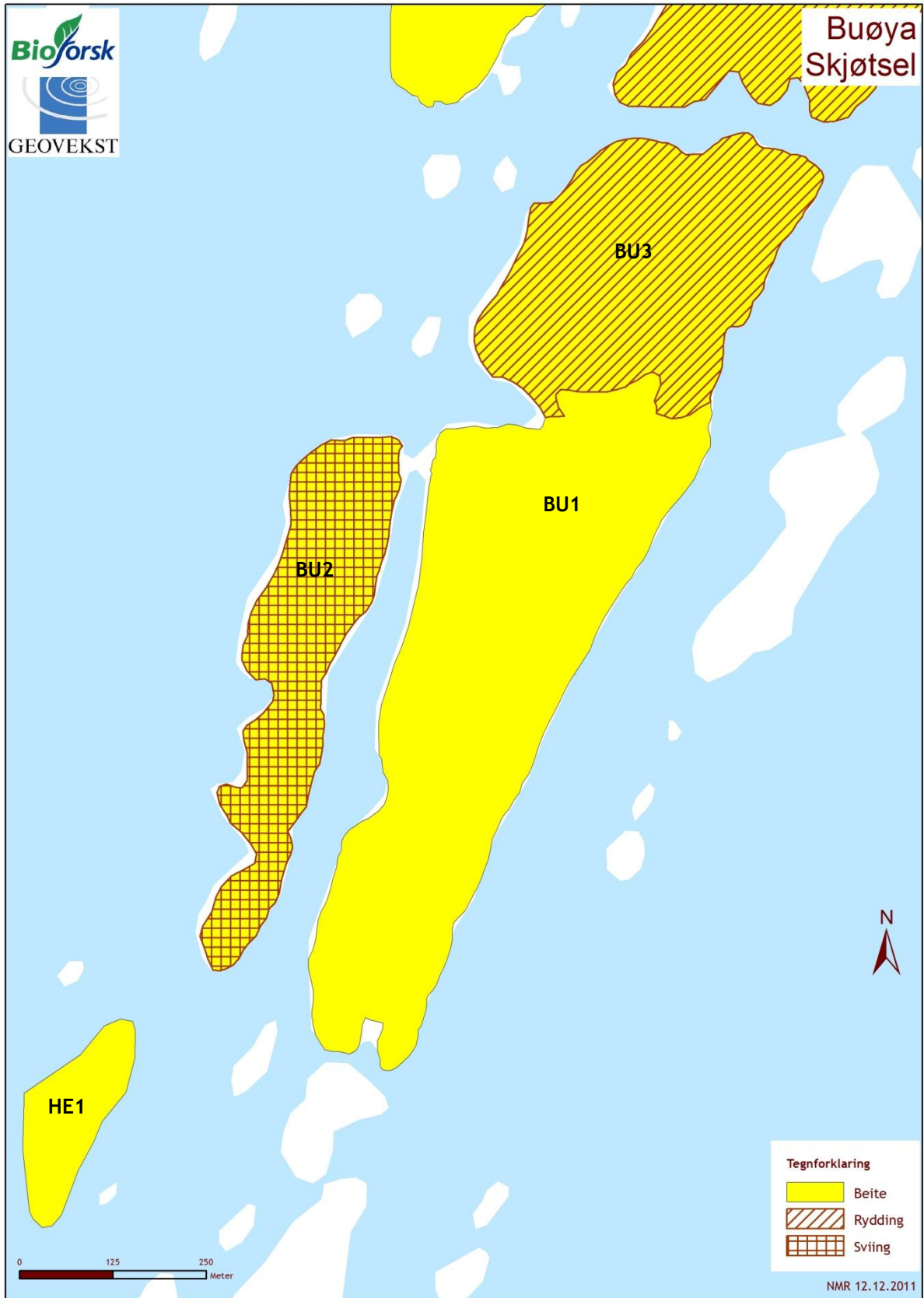
Kart-kode	Område	Arbeids-beskrivelse	Mål med tiltak	Prioritet
ÅK1	Slåttemarker på Sør-Åkerøya	Slått (jfr. skjøtelsesplan for slåttemarker)	<ul style="list-style-type: none"> • Bevare verdifull slåttemarksvegetasjon 	1
ÅK2, BU1, SE1	Sør-Åkerøya (minus slåttemarkene), Buøya, Segeløya	Beiting. Opprettholde dagens skjøtsel med gammel norsk sau på beite.	<ul style="list-style-type: none"> • Bevare fragmenter med artsrik vegetasjon (f.eks. hjertegras) • Holde åpne arealer fortsatt åpne og forhindre gjengroing • Bevare naturtyper som ikke er/i liten grad er påvirket av næringstilførsel og jordbearbeiding • Bevare artsmangfoldet i naturbeite knyttet til beiting og lang hevd • Kontinuitet i driften 	1
ÅK3	Lauvskog på Sør-Åkerøya	Rydding/tynning. Fortsette i tilknytning til allerede ryddede arealer på den vestlige åsryggen. Åpne opp den østlige åsryggen, start lengst i nord og utvid gradvis sørover.	<ul style="list-style-type: none"> • Åpne opp lauvskogen • Åpne opp landskapsbildet • Bedre beitekvaliteten • Øke beitinga på den østlige åsryggen ved å gjøre området mer tilgjengelig for sauene 	2
ÅK4, BU3	Lynghei sørøst på Sør-Åkerøya og kantsone mot sjøen nordover på øya. Lynghei nord på Buøya.	Rydding av kratt og lauvtreoppslag i tidlig gjengroingsfase.	<ul style="list-style-type: none"> • Bevare artsmangfold i lyngheiene • Forhindre gjengroing 	4
BU2	Lynghei vest på Buøya	Lyngsviing. Bør utføres i løpet av februar eller mars. Trær og busker ryddes før sviing.	<ul style="list-style-type: none"> • Bedre beitekvaliteten • Forhindre gjengroing med einer, bjørk og rogn • Forhindre spredning av kratt og lauvoppslag i de artsrike vegetasjonstypene • Bevare artsmangfold i lyngheiene 	3

BU3, ÅK5	Bartrær nord på Buøya og sør på Sør-Åkerøya	Hogging av sitkagran og furu. Spredning på Buøya bør forhindres. Skogen på Sør-Åkerøya hogges når den er hogstmoden.	<ul style="list-style-type: none"> • Forhindre spredning av et fremmed treslag • Åpne opp landskapsbildet 	4
SE1	Segeløya	Sviing. Ved behov (tegn til gjengroing av einer/busker/kratt eller ved gammel, forvedet lyng med liten beiteverdi). Ikke akutt nødvendig per i dag.	<ul style="list-style-type: none"> • Forbedre beitegrunlaget • Holde åpne arealer fortsatt åpne og forhindre gjengroing 	3
HE1	Hestholmen og andre småøyer	Beiting. Avlastningsareal eller beite for værere el.l. Trenger ikke beites hvert år.	<ul style="list-style-type: none"> • Forhindre gjengroing med einer, bjørk og rogn • Holde lyngheiarealet åpent • Bevare artsmangfold i lyngheiene 	3

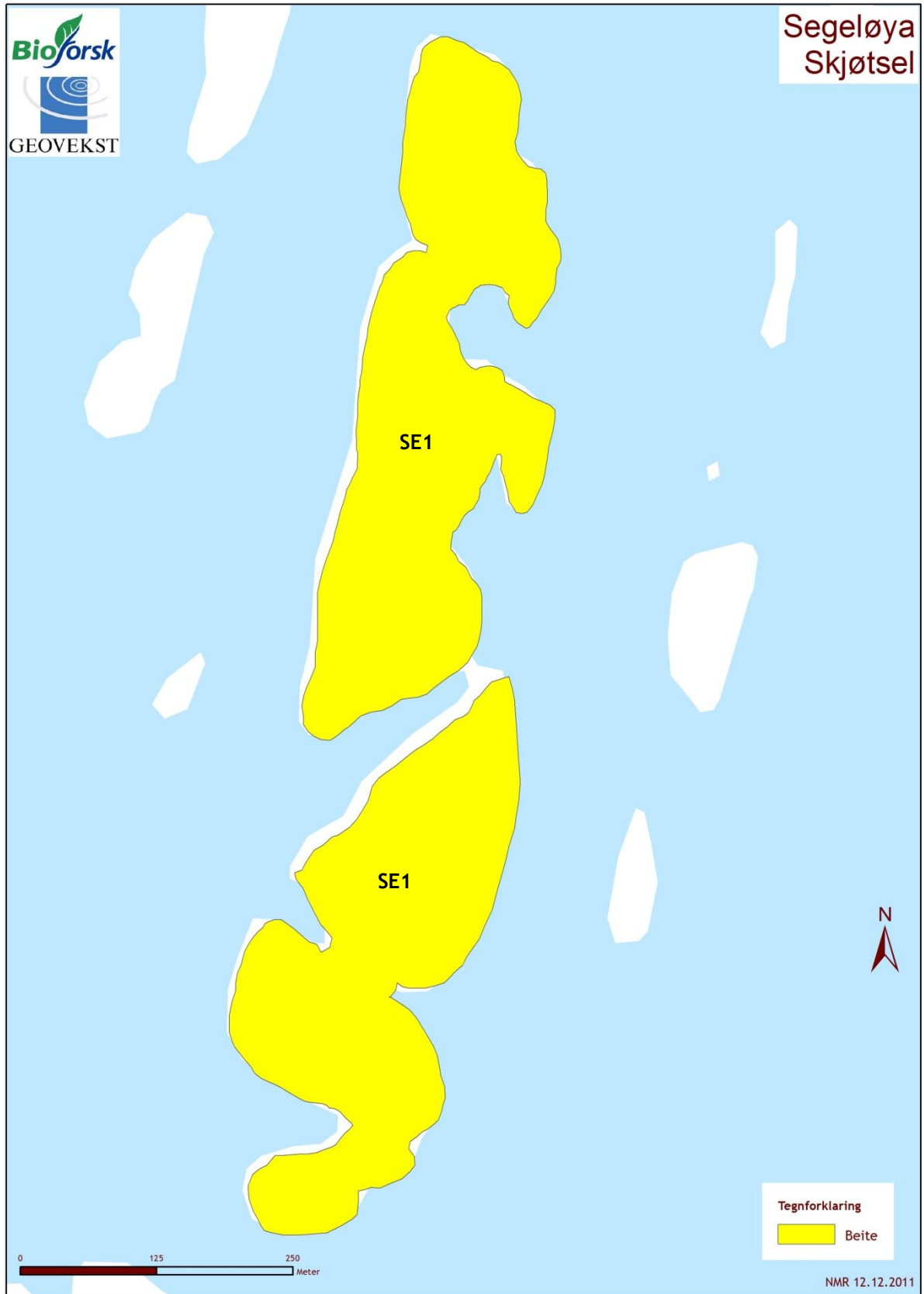

Figur 14: Anbefalte skjøtselstiltak på Sør-Åkerøya.

Figur 15: Anbefalte skjøtselstiltak på Buøya.

Figur 16: Anbefalte skjøtselstiltak på Segeløya.

6.4 Oppfølging

Ved øybeiting med sau er det viktig å ha regelmessig oppsyn med dyrene for å vurdere beitegrunnet og se til at det er tilstrekkelig med vann. For å få bedre kunnskap om årlige og sesongmessige variasjoner i beitekapasitet på øybeitearealer, anbefales det å samle data om antall dyr per øy, utslippstidspunkt og sankingstidspunkt. Disse dataseriene over flere år kan sammenholdes med klimadata og kan bidra til bedre anbefalinger og styring av beitetrykket.

7. Referanser

Bär, A. & Hatten, L. 2009a. Forvaltningsplan for Blomsøya, Hestøya, Skålvær og omkringliggende øyer. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket i Nordland. Biologiske verdier. Bioforsk RAPPORT 4 (33), 37 s.

Bär, A. & Hatten, L. 2009b. Skjøtselsplan for Blomsøy og omegn, Alstahaug kommune. Bioforsk RAPPORT 4 (31), 42 s.

Bär, A. & Hatten, L. 2009c. Skjøtselsplan for Skålvær, Alstahaug kommune. Bioforsk RAPPORT 4 (30), 30 s.

Direktoratet for naturforvaltning 2007. kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13, 2. utgave 2006 (oppdatert 2007).

Direktoratet for naturforvaltning 2009. Handlingsplan for slåttemark. DN rapport 6. 60 s.

Elven, R., Alm, T., Edvardsen, H., Fjelland, M., Fredriksen, K.E. & Johansen, V. 1988. Botaniske verdier på havstrender i Nordland. A Generell innledning. Beskrivelser for region Sør-Helgeland.- Økoforsk Rapport 2A, 1-334.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA temahefte 12: 1-279.

Fremstad, E. & Moen, A. (red.) 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. - NTNU Vitenskapsmuseet Rapp. bot. Ser. 2001-4: 231 s.

Fylkesmannen i Nordland 2008. Utvalgte kulturlandskaper i Nordland. Nyhetsartikkel på Fylkesmannen i Nordland sin nettside 21.04.2008.
<http://www.fylkesmannen.no/fagom.aspx?m=2509&amid=2017586>

Kvamme, M., Kaland, P.E. & Norderhaug, A. 2009. Gi oss i dag vårt daglige brød! Bruk og produkter fra kystlyngheiene. Naturen 2, 2009, s 76-85

Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, S. (red.). 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens Kartverk, Hønefoss.

Norderhaug, A. (red.) 1999. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget, 252 s.

Statens landbruksforvaltning (SLF), Direktoratet for naturforvaltning (DN) & Riksantikvaren (RA). 2007. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Tilråding til Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet. Upubl. rapport.

Internettadresser:

Artsobservasjoner. www.artsobservasjoner.no

Berggrunnskart. www.ngu.no

Digitalarkivet. <http://arkivverket.no/Digitalarkivet>

Naturbasen. www.naturbase.no

Norge i bilder. www.norgeibilder.no

8. Vedlegg

Nr. Emne

---

1 Skjøtselsplan for slåttemarker

Del A Generell del

Del B Spesiell del

2 Ny lokalitet med verdifull naturtype - forslag til lokalitetsbeskrivelse

3 Artslister Sør-Åkerøya, Buøya, Segeløya, Hestholmen

Skjøtselsplan for slåttemarker på Sør-Åkerøya, Alstahaug kommune, Nordland fylke

FIRMANAVN OG ÅRSTALL: BIOFORSK NORD TJØTTA - 2011

PLAN/PROSJEKTANSVARLIG: Sigrun Aune

OPPDRAGSGIVER: Grunneierne Irene og Knut Pettersen
/Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelinga

LITTERATURREFERANSE: Aune, S., Carlsen, T.H. & Bär, A. 2011. Skjøtselsplan for slåttemarker på Sør-Åkerøya, Alstahaug kommune, Nordland fylke.

Innhold

Forord.....	2
A. Generell del	3
Slåttemarksutforminger i Nord Norge	3
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	4
B. Spesiell del: Lokalitet 1	6
B. Spesiell del: Lokalitet 2, 3, 4	10
Kilder	14
Ortofoto/kart.....	15
Bilder.....	16
Artsliste.....	21

Forord

Foreliggende skjøtelsesplan er utarbeidet av Bioforsk Nord Tjøtta og omfatter fire slåttemarker på øya Sør-Åkerøya i Alstahaug kommune, Nordland. Arbeidet med skjøtelsesplanen for slåttemarkene har gått parallelt med utarbeiding av skjøtelsesplan for hele Sør-Åkerøya og omliggende øyer. Planene er finansiert av tilskudd til utvalgte naturtyper fra Fylkesmannen i Nordland, samt SMIL-midler fra Alstahaug kommune.

Skjøtelsesplanen følger en skjøtelsesplanmal for verdifulle slåttemarker utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning. Planen er inndelt i to deler, der del A er en generell del om slåttemarker i Nord-Norge og del B er en spesiell del som tar for seg de aktuelle slåttemarkene. Vi har valgt å dele inn del B i to deler, der den ene tar for seg ei slåttemark og den andre tar for seg tre slåttemarker. Dette er gjort fordi den ene slåttemarken har høyere verdi og andre skjøtelsesbefalinger enn de tre andre. De tre sistnevnte slåttemarkene har per i dag verdi B, C og C, men det kan vurderes om verdien bør settes til C på alle tre. Dette er noe som kan vurderes ved en evaluering/revidering av skjøtelsesplanen for slåttemarkene.

A. Generell del

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styingstrær som blir høstet ved lauving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). De fleste jordvannsmyrene i Norge har tidligere vært slått, men myrslåtten opphørte i stor grad alt for lenge siden og forekom bare noen få steder fram til slutten av 1950-årene. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag likevel fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truete beitemarksoppper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har de høyest arts mangfold per m² og også de største bestandene av flere truete engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truete naturtyper.

Slåttemarksutforminger i Nord Norge

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Nord-Norge og dermed gir denne regionen et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Nordland finnes fine dunhavreenger med forekomst av bl.a. rødflangre, brudespore, vill-lin, harerug, fjellfrøstjerne og jåblom på skjellsand. Slik eng er tidligere registrert bl.a. på Kjerringøy, Bodø kommune. Ved Kvarv i Sørfold fantes en annen utforming av dunhavreeng med arter som gulmaure, gjeldkarve og småengkall (Norderhaug 1988). Boreal slåtteeng (G7) finnes også i Nord-Norge, men her mangler sørlige arter (Fremstad & Moen 2001). Artsrike kalkenger finnes bl.a. på Skogsholmen i Vega kommune. Skogstorkenebb-ballblomeng (G13) er karakteristiske for Nord-Norge og tidligere registrert bl.a. ved Jarfjorden i Finnmark med forekomst av bl.a. flere marikåpearter, sølvbunke, fjelltimotei, hvitblattistel, gulaks, ryllik, småengkall og harerug (Norderhaug 1988). Enger med et spesielt artsinventar er Finnmarksfrøstjerneeng og silkenellikeng (G9) som er registrert i Talvik og Anarjohka i Alta respektive Porsanger, Lebesby, Tana og Sør-Varanger (Alm et al. 1994, Fremstad & Moen 2001). Eksempler i god hevd finnes sannsynligvis ikke lenger, men svakt gjengrodde enger med mye finnmarksfrøstjerne og/eller russkjeks er registrert. Ved Makkenes i Vadsø finnes fine slåttemarklokaliteter som nå beites. Artsrike rester av tidligere slåttemark i

tilknytning til sanddynesystemer (dyneeng W2a,b) finnes fortsatt i Nord-Norge bl.a. i Finnmark. De har imidlertid ikke vært i bruk på lang tid (Vibekke Vange pers. medd.).

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent!

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes/ev.hesjes før det fjernes. Bakketørkinga er viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beitet, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått, men er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må vente seg noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som til eksempel søstermarihånd er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av enger som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteareal er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteenger som *ikke* har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egne steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredt utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskudd, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet nedanfor nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjødukt eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med lå eller krattrydder. Eventuelle felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på DNs hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

B. Spesiell del: Lokalitet 1

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
*Navn på lokaliteten Sør-Åkerøya: Valderøya		*Kommune Alstahaug		*Områdenr. 1	
ID i Naturbase BN00069917		*Registrert i felt av: Sigrun Aune, Thomas H. Carlsen, Marit Dyrhaug		*Dato: 05.07.2010	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) T.H. Carlsen, S. Aune 4.7.2011 (supplerende undersøkelser) Øya ble undersøkt av Hanne Edvardsen og Reidar Elven, 25.08.87. (Elven m. fl 1988) Omtalt i skjøtelsesplan for Blomsøy og omegn (Bår & Hatten 2009b), samt forvaltningsplan for Blomsøya, Hestøya, Skålvær og omkringliggende øyer (Bår & Hatten 2009a).				Skjøtelsesavtale: Inngått år: Utløper år:	
*Hovednaturtype: Slåttemark, 100 %		% andel		Utforminger: Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4) - 60 % Vekselfuktig, baserik eng, blåstarr-engstarr-eng (G11) – 40 %	
Tilleggsnaturtyper:					
*Verdi (A, B, C): A		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Se også skjøtelsesplan for Sør-Åkerøya inkludert Åkerøy-Buøya og Segeløya (Aune m. fl. 2011)			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	X	God	X	Slått	X
20 - 50 m		Svak		Beite	(X)
50-100 m		Ingen		Pløying	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
Vegetasjonstyper:					
Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4)					
Vekselfuktig, baserik eng, blåstarr-engstarr-eng (G11)					
*OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)					
INNLEDNING					
Slåttemarkene ble befart i 2010 i forbindelse med et prosjekt med kartlegging av kulturlandskap i Nordland. Norsk Landbruksrådgivning Helgeland (ved M. Dyrhaug) deltok også på befaringen. Åkerøya ble oppsøkt på nytt i 2011 i forbindelse med utarbeiding av skjøtelsesplan for både slåttemarkene og hele Åkerøya med omliggende øyer.					
BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:					
Lokaliteten er ei slåttemark på Sør-Åkerøya, ei øy beliggende sør for Blomsøy. Berggrunnen på øya består hovedsakelig av kalkspatmarmor. Lokaliteten ligger på nordvestsida av Sør-Åkerøya, og omfatter ei eng i nord-sørretning markant avgrenset av sjø/fjæresonen mot vest og nord og en skogkledt ås mot øst og sørøst. Enga har relativt jevn helning mot sjøen. Adkomst til slåttemarka skjer gjennom en sti i nordenden av enga.					

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER

Lokaliteten er ei jevn slåttemark uten tuestruktur. Dominerende vegetasjonstype er frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4) med overgangsformer mot vekselfuktig, baserik eng, blåstarr-engstarr-eng (G11). Sistnevnte (G11) er vurdert som sterkt truet (EN).

ARTSMANGFOLD:

Enga består av lavvokst, gress- og urterik vegetasjon. Orkideer som stortveblad, engmarihånd, skogmarihånd, vårmarihånd og nattfiol ble funnet spredt over hele enga, spesielt i de tørrere/skrinnere partiene. Det ble registrert flere arter som er typisk for kalkholdig, ugjødsla kulturmark (storblåfjær, engmarihånd, gjeldkarve, nyresoleie, skogmarihånd, stortveblad, vill-lin, vill-løk) og arter typisk for ugjødsla slåttemark (gulaks, hvitbladtistel, nattfiol, nyresoleie og rødkløver). Av gress- og starrarter forekommer dunhavre, bleikstarr, blåstarr, engkvein, engsvingel, gulaks, kornstarr og rødsvingel på slåttemarka.

Midtre og sørlige delen av slåttemarka er mest artsrik. Nordlig del og kanten nærmest sjøen er høyvokst og mindre artsrik og verdifull.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

I kanten av slåttemarka ned mot sjøen står en stolpe (til strømtilførselen til øya). Enga har trolig blitt noe påvirket ved oppsettinga av denne. Slåttemarka drives tradisjonelt med sein slått med tohjuling og bakketørring av høy. Høyet lagres i et høylager som står i bakken ovenfor slåttemarka. Deler av enga slås med ljà på grunn av noe stein spesielt i kanten mot sjøen. Enga benyttes som høstbeite for sau. I følge eierne lå slåttemarka brakk i noen år før de overtok drifta av gården. Opphør av dagens bruk (slått) eller intensivering av drifta vil være en trussel mot verdiene på lokaliteten.

FREMMEDE ARTER:

KULTURMINNER:

Steingjerde i kanten av slåttemarka (mot sør).

SKJØTSEL OG HENSYN

Enga bør fortsatt drives som i dag, med slått på sensommeren og eventuelt høstbeiting av sau. Gjødsling må unngås, det samme gjelder tilleggsforing på engarealet.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Lokaliteten befinner seg innenfor Utvalgt kulturlandskap i jordbruket - Hestøy/Blomsøy/Skålvær. På mindre skala er lokaliteten del av et gårdsbruk med økologisk drift (Debio-godkjent), der kantsoner slås og/eller beites, noe som skaper et velskjøttet kulturlandskap.

VERDIBEGRUNNELSE:

Lokaliteten er en artsrik, ugjødslet slåttemark med langvarig og fortsatt pågående hevd, noe som er en sjelden naturtype i regionen og i Norge generelt. Slåttemarka er i god stand. Enga består delvis av en sterkt truet vegetasjonstype. På bakgrunn av dette, i tillegg til plasseringen i et Utvalgt kulturlandskap, vurderes slåttemarka som svært viktig, A.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseleksplan: 08.10.2011	UTFORMET AV: S. AUNE, T.H. CARLSEN, A. BÅR	FIRMA: BIOFORSK NORD TJØTTA		
UTM	Gnr/bnr. 89/3,4	AREAL (nåværende): 5	AREAL etter evt.restaurering:	Del av verneområde? Nei

MÅL:

Hovedmål for lokaliteten:

Bevare slåttemark med tradisjonell bruksform og bruksintensitet

Konkrete delmål:

- Opprettholde artssammensetning karakteristisk for tradisjonelt drevet seminaturalig grasmark generelt og slåttemark spesielt
- Arealet skal holdes i hevd som slåttemark (gjengroingstilstand skal være svak til ubetydelig)
- Fremmede arter som representerer høy risiko for stedegent biologisk mangfold skal være fraværende
- Arealet av slåttemark skal være minst 4 da.
- Bevare den truede vegetasjonstypen (G11).

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

- Kan være aktuelt å utvide slåtteområdet slik at strandberget nord for slåttemarka (langs stien) inkluderes. Vegetasjonen i denne bakken er skrinn, men artsrik og består av flere kalkkrevende arter. Slått av dette arealet vil sikre fortsatt opprettholdelse av denne flekken med artsrik vegetasjon.

Tilstandsmål arter:

- Beholde artsinventaret (med innslag av orkideer, samt arter typiske for kalkholdig ugjødsel kulturmark og slåttemark)

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

- Sikre at strandrørbestanden i kanten av slåttemarka (mot sjøen) ikke utvider seg. Sett bort fra dette er ikke gjengroing et problem på denne lokaliteten.

AKTUELLE TILTAK:

Generelle tiltak:

Sein slått (etter 10. juli). Bør tilpasses variasjoner i vekstforhold/klima fra år til år. Slått bør uansett skje etter frøsetting.

Se for øvrig del A i skjøtselsplanen.

Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:

- Utvide slåttearealet ved å slå lengre ned mot sjøen. Randsonen består av strandrør, hundekjeks, timotei, hundegras og er høyvokst. Bør holdes nede og hindre spredning ved å inkludere noe av dette arealet i slåttearealet
- Utvide slåtteområde ved å slå skraparealet/restarealet nord for slåttemarka i retning kaia/flytebygga. Her er det dels skrint og lite vegetasjon, men artsrikt.

Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:

- Unngå vårbeiting på akkurat denne slåttemarka, for å ta hensyn til forekomst av orkideer. Bør frø seg før beiting/slått.
- Slå godt inntil kantene. Få klar avgrensning av slåttemarka.
- Det bør ikke tilleggsfôres/settes ut fôrhekker/fôrkorger på denne slåttemarka. Heller ikke tilføres husdyrgjødsel utover det dyr på høstbeite eventuelt tilfører.

Prioritering
(år)Ant daa og
kostnad/daaKontroll:
(Dato)

Årlig

5 dekar

UTSTYRSBEHOV:

Hovedsakelig slåmaskin. Ljå i kantene der det er mer ulendt.

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen bør evalueres innen 5 år (2016).

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	

Sør-Åkerøya fikk i 2011 SMIL-midler fra Alstahaug kommune, (30 000,-) og tilskudd til utvalgte naturtyper fra Fylkesmannen i Nordland (50 000,-) til utforming av skjøtselsplan for slåttemarkene, samt hele Sør-Åkerøya med omkringliggende øyer.

Skjøtselsavtale parter:

ANSVAR:

Grunneiere Irene og Knut Pettersen utfører tiltak på egen eiendom. Fylkesmannen i Nordland (miljøvernavdelinga) har ansvaret for arbeidet med handlingsplan for slåttemark i Nordland. De vil i samarbeid med Landbruksavdelingen sørge for at de ulike lokalitetene blir fulgt opp med tilskudd og veiledning, samt at det blir ført en kontroll med bruken av handlingsplan- og/eller RMP-midlene (oppfølging av skjøtselsplanen).

B. Spesiell del: Lokalitet 2, 3, 4

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)							
*Navn på lokaliteten Sør-Åkerøya			*Kommune ALSTAHAUG			*Områdenr. 2, 3, 4	
ID i Naturbase BN00069918, BN00069919, BN00069920		*Registrert i felt av: Thomas H. Carlsen, Marit Dyrhaug, Sigrun Aune,				*Dato: 05.07.2010	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) T.H. Carlsen, S. Aune 4.7.2011 (supplerende undersøkelser) Øya ble undersøkt av Hanne Edvardsen og Reidar Elven, 25.08.87 (Elven m. fl 1988). Omtalt i skjøtelsesplan for Blomsøy og omegn (Bår & Hatten 2009b), samt forvaltningsplan for Blomsøya, Hestøya, Skålvær og omkringliggende øyer (Bår & Hatten 2009a).						Skjøtelsesavtale: Inngått år: Utløper år:	
*Hovednaturtype: Slåttemark, 100 %			% andel			Utforminger: Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4)	
Tilleggsnaturtyper:						Våt/fuktig middels næringsrik eng (G12)	
*Verdi (A, B, C): BN00069918 verdi B, BN00069919/BN00069920 verdi C		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) Se også skjøtelsesplan for Sør-Åkerøya inkludert Åkerøy-Buøya og Segeløya (Aune m. fl. 2011)					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):			Vegetasjonstyper:
< 20 m	X	God	X	Slått	X	Torvtekt	Frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4) Våt/fuktig middels næringsrik eng (G12) med hanekam.
20 - 50 m		Svak		Beite	(X)	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling		Tilleggsføring	
		Dårlig		Lauving			
*OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)							
INNLEDNING							
Slåttemarkene ble befart i 2010 i forbindelse med et prosjekt med kartlegging av kulturlandskap i Nordland. Norsk Landbruksrådgivning Helgeland (ved M. Dyrhaug) deltok også på befaringen. Åkerøya ble oppsøkt på nytt i 2011 i forbindelse med utarbeiding av skjøtelsesplan for både slåttemarkene og hele Åkerøya med omliggende øyer.							

BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:

Slåttemarker på Sør-Åkerøya, ei øy beliggende sør for Blomsøy. Berggrunnen på øya består hovedsakelig av kalkspatmarmor.

Slåttemark 2 ligger mellom bolighusene på Sør-Åkerøya. Den avgrenses av sjøen og et naust mot nord, bolighus og tun i øst og vest, og mot ei mindre artsrik slåtteeeng i sør. Grensen mot slåtteeenga i sør følger delvis en sti/tilførselsvei fra sjøen til fjøset.

Slåttemark 3 og 4 ligger på en avlang flate mellom to bergrygger. Flaten strekker seg i nord-sørretning fra sjøen mot indre deler av øya. Slåttemark 3 avgrenses i nord mot sjøen/strandsonen, i øst og vest mot bergryggene og i sør mot engareal som benyttes som fotballbane. Slåttemark 4 avgrenses i nord mot engareal som benyttes som fotballbane, i øst og vest mot bergryggene og i sør mot annet engareal.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER

Dominerende vegetasjonstype på slåttemark 2 er frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4), med overgangsformer mot rikere vegetasjon.

Slåttemark 3 har jevn overflate uten tuestruktur. Dominerende vegetasjonstype er frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4) med overgangsformer mot våt/fuktig middels næringsrik eng (G12). Enga er forholdsvis skrinn midt på, og mer fuktig mot kantene.

Slåttemark 4 har jevn overflate uten tuestruktur. Dominerende vegetasjonstype er frisk fattigeng, engkvein-rødsvingel-gulaks-eng (G4) med overgangsformer mot våt/fuktig middels næringsrik eng (G12) med hanekam.

ARTSMANGFOLD:

Slåttemark 2 er ei fuktig og noe myrlendt slåttemark med høyt innslag av småengkall. I tillegg forekommer engsoleie, fuglevikke, kvitkløver, engrapp, rødsvingel, vanlig arve, sølvbunke, karve, gjerdevikke, hundegras, blåtopp, engfrytle, enghumleblom, mjørdurt, engkvein, slåttestarr, strengstarr, dunhavre og gulaks. Orkideen skogmarihånd, som er vanlig på kalkholdige, ugjødsle slåttemarker, er til dels vanlig i slåttemarka.

Slåttemark 3 er gress- og urterik med innslag av hundegras, sølvbunke og rødsvingel. Enga har mye dunhavre og gulaks jevnt fordelt. Urter som forekommer er blant annet fulgevikke, gulskolm, engsoleie, enghumleblom, gjerdevikke, hundekjeks, småengkall, rødskløver og kvitkløver. Orkideen skogmarihånd, som er vanlig på kalkholdige, ugjødsle slåttemarker, ble registrert i kanten av slåttemarka.

Slåttemark 4 er gressrik med innslag av engsvingel, timotei, engkvein, kveke, dunhavre og mye rødsvingel og gulaks. Urter som forekommer er blant annet gulskolm, enghumleblom, løvetann sp., mjørdurt, engsyre, marikåpe sp., karve, vanlig arve, fuglevikke, småengkall og hanekam. Hanekam forekommer ofte i fuktige slåttemarker i kyststrøk. Nedre deler av slåtteeenga har høyere innslag av småengkall enn de øvre delene.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Alle slåtteeengene slås med tohjulstraktor og gresset bakketørkes.

Deler av alle slåttemarkene (i kantene) har vært benyttet til føring med rundballer, og er noe forstyrret av dette. Dette gjelder mest slåttemark 2 og 4. I tillegg står det en strømstolpe i kanten av slåttemark 2. For ca. 20 år siden ble en smal stripe langs slåttemarka gravd opp for å legge vannledning bort til bolighuset. Til tross for forstyrrelsene har lokaliteten relativt høyt artsmangfold.

FREMMEDE ARTER:

KULTURMINNER:

Steingjerder flere steder på øya.

SKJØTSEL OG HENSYN

Slåtteeengene bør fortsatt drives som i dag, med slått på sensommeren og vår-/høstbeiting av sau. Gjødsling med kunstgjødsling må unngås. Tilleggsføring må unngås på de mest artsrike områdene, og bør helst skje utenfor slåttemarka.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Lokaliteten befinner seg innenfor Utvalgt kulturlandskap i jordbruket – Hestøy/Blomsøy/Skålvær. På mindre skala er lokaliteten del av et gårdsbruk med økologisk drift (Debio-godkjent), der kantsoner slås og/eller beites, noe som skaper et velskjøttet kulturlandskap.

VERDIBEGRUNNELSE:

Lokalitet 2 er ei lita slåttemark i god hevd som er prega av enkelte inngrep og forstyrrelser, men som likevel har høyt arts mangfold og innslag av arter som er vanlige på ugjødsla slåtteenger. Slåttemarka gis derfor verdi B.

Lokalitet 3 er ei middels artsrik slåtteeng som er prega av enkelte forstyrrelser (fôring av rundball). Enga vurderes likevel til å ha en lokal verdi, C, siden den er i god hevd, har innslag av arter som er vanlige på ugjødsla slåtteenger og ligger i et velskjøtta og verdifullt landskap både på liten (gårdsnivå) og stor skala (utvalgt kulturlandskap).

Lokalitet 4 er ei middels artsrik slåtteeng som er prega av enkelte forstyrrelser (fôring av rundball). Enga vurderes likevel til å ha en lokal verdi, C, siden den er i god hevd, har innslag av en del slåttemarksarter og ligger i et velskjøtta og verdifullt landskap både på liten (gårdsnivå) og stor skala (utvalgt kulturlandskap).

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtseleksplan: 08.10.2011	UTFORMET AV: S. AUNE, T.H. CARLSEN, A. BÅR		FIRMA: BIOFORSK NORD TJØTTA	
UTM	Gnr/bnr. 89/3,4	AREAL (nåværende): Henholdsvis 4, 4 og 3 dekar	AREAL etter evt.restaurering:	Del av verneområde? Nei

MÅL:

Hovedmål for lokaliteten: **Bevare slåttemark med tradisjonell bruksform og bruksintensitet**

Konkrete delmål:

- Opprettholde artssammensetning karakteristisk for tradisjonelt drevet seminaturlig grasmark generelt og slåttemark spesielt
- Arealet skal holdes i hevd som slåttemark (gjengroingstilstand skal være svak til ubetydelig)
- Fremmede arter som representerer høy risiko for stedegent biologisk mangfold skal være fraværende
- Arealet av slåttemark skal være minst 11 dekar.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

Tilstandsmål arter:

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato)
<p>Generelle tiltak:</p> <p>Sein slått (etter 10. juli). Bør tilpasses variasjoner i vekstforhold/klima fra år til år. Slått bør uansett skje etter frøsetting.</p> <p>Se for øvrig del A i skjøtselsplanen.</p> <p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eventuelt jevne utover fôrrester/strø fra tidligere utført tilleggsfôring på arealet. Legge til rette for raskere omdanning av plantematerialet. <p>Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Om mulig bør vårbeiting unngås på disse slåttemarkene. Dersom det trengs beiteareal på vårparten (i tillegg til vegetasjonen ellers på øya) bør arealet på slåttemark 2 fra strømskolpen til fjøset, eller slåttemark 4 (sør for fotballbanen) benyttes først. - Tilleggsfôring bør avgrenses til området nord for fjøset (i kanten på slåttemark 2), samt ryggen mellom slåttemark 2 og 3/4. Rundballekorga bør gjerne flyttes hver gang, og minst annenhver gang en legger i rundball slik at strølaget ikke blir for tykt. - Husdyrgjødsel bør spres tynt på et større areal på de minst verdifulle slåtteeengene (dvs samme areal som anbefalingen for tilleggsfôringa, samt eventuelt øvre deler av slåtteeeng 4). 	Årlig	11 dekar (totalt)	
<p>UTSTYRSBEHOV:</p> <p>Slåmaskin. Eventuelt ljà i kanter.</p>			
<p>OPPFØLGING:</p> <p>Skjøtselsplanen bør evalueres innen 5 år (2016).</p> <p>Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:</p>			
Tilskudd søkt år:	2011	Søkt til:	SMIL-midler fra Alstahaug kommune, 30 000,- til utforming av skjøtselsplan
Tilskudd tildelt år:	2011	Tildelt fra:	
<p>Skjøtselsavtale parter:</p> <p>Sør-Åkerøya fikk i 2011 SMIL-midler fra Alstahaug kommune, (30 000,-) og tilskudd til utvalgte naturtyper fra Fylkesmannen i Nordland (50 000,-) til utforming av skjøtselsplan for slåttemarkene, samt hele Sør-Åkerøya med omliggende øyer.</p>			
<p>ANSVAR:</p> <p>Grunneiere Irene og Knut Pettersen utfører tiltak på egen eiendom.</p> <p>Fylkesmannen i Nordland (miljøvernavdelinga) har ansvaret for arbeidet med handlingsplan for slåttemark i Nordland. De vil i samarbeid med Landbruksavdelingen sørge for at de ulike lokalitetene blir fulgt opp med tilskudd og veiledning, samt at det blir ført en kontroll med bruken av handlingsplan- og/eller RMP-midlene (oppfølging av skjøtselsplanen).</p>			

Kilder

Aune, S., Carlsen, T.H. & Bär, A. Skjøtselsplan for Sør-Åkerøya, Alstahaug kommune, Nordland. Bioforsk RAPPORT 6 (123).

Bär, A. & Hatten, L. 2009a. Forvaltningsplan for Blomsøya, Hestøya, Skålvær og omkringliggende øyer. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket i Nordland. Biologiske verdier. Bioforsk RAPPORT 4 (33), 37 s.

Bär, A. & Hatten, L. 2009b. Skjøtselsplan for Blomsøy og omegn, Alstahaug kommune. Bioforsk RAPPORT 4 (31), 42 s.

Elven, R., Alm, T., Edvardsen, H., Fjelland, M., Fredriksen, K.E. & Johansen, V. 1988. Botaniske verdier på havstrender i Nordland. A Generell innledning. Beskrivelser for region Sør-Helgeland.- Økoforsk Rapport 2A, 1-334.

Ortofoto/kart

Figur 1: Ortofoto med oversikt over beliggenhet og nummerering av slåttemarkene på Sør-Åkerøya.

Bilder

Oversiktsbilde:

Bilde1: Nordenden av Sør-Åkerøya. I bilde sees slåttemark 3 samt deler av slåttemark 2. Slåttemark 1 (Valderøya) ligger i sjøkanten bak den skogklede ryggen.

Slåttemark 1 (Valderøya):

Bilde 2: Slåttemark 1 (Valderøya) sett fra nord. Fotoståsted er omtrent midt på slåttemarka.

Bilde 3: Lavvokst feltsjikt på slåttemark 1. Fotoståsted er litt sør for midt på slåttemarka. Høyløe der høyet fra slåttemarka oppbevares ses i bakgrunnen.

Bilde 4. Orkideen nattfiol på slåttemark 1.

Bilde 5: Parti nord for slåttemark 1 det kan være aktuelt å inkludere i slåtten. Partiet er delvis skrint og vanskelig å slå, men har artsrik vegetasjon som bør opprettholdes ved slått.

Slåttemark 2:

Bilde 6: Slåttemark 2 sett fra sør mot nord. Til høyre et av bolighusene på Sør-Åkerøya. Til venstre sees spor etter utsetting av fôrhekk for tilleggsfôring av sauene.

Bilde 7: Slåttemark 2 sett fra nord. Enga består av masse småengkall. Fjøset ses i bakgrunnen.

Slåttemark 3 og 4:

Bilde 8: Slåttemark 3 sett fra sør mot nord.

Bilde 9/10: Skogmarihånd på slåttemark 3.

Artsliste

Artsliste totalt for alle fire lokaliteter per 2010. Ikke fullstendig.

Bekkeblom	Gjeldkarve	Marinøkkel	Snauveronika
Bleikstarr	Gjerdevikke	Mjødurt	Storblåfjær
Blåklokke	Gulaks	Myrsaulauk	Stortveblad
Blåkoll	Gulskolm	Nattfiol	Sumphaukeskjegg
Blåstarr	Groblad	Nyresoleie	Sølvbunke
Blåtopp	Hanekam	Rogn	Teiebær
Dunhavre	Harerug	Ryllik	Tepperot
Engfrytle	Hundegras	Rødkløver	Timotei
Enghumleblom	Karve	Rødknapp	Tiriltunge
Engkvein	Kattefot	Rødsvingel	Tveskjeggveronika
Engrapp	Kornstarr	Setersmårve	Vanlig arve
Engsnelle	Kveke	Skogmarihånd	Vassarve
Engsoleie	Kvitbladtistel	Skogstorkenebb	Vill-lin
Engsvingel	Kvitkløver	Skogvikke	Villøk
Engsyre	Kvitmaure	Slåttestarr	Vårmarihånd
Fjellfrøstjerne	Løvetann sp.	Smalkjempe	
Fuglevikke	Marigras	Smyle	
Følblom sp.	Marikåpe sp.	Småengkall	

Ny naturbaselokalitet

På bakgrunn av feltbefaringene er det avgrenset en ny lokalitet med verdifull naturtype innen området skjøtselsplanen dekker.

SEGELØYA

Naturtype:	Kystlynghei (D07)
Verdi:	A - Svært viktig
Hovedutforming:	Tørr gras- og urterik hei (H2)
Tilleggsutforminger:	G4a, G7, G11, G12, U9, U5, M3
UTM-referanse:	33W 374080 7301458
Kilder:	Aune m. fl. 2011, Feltundersøkelser Thomas Holm Carlsen og Sigrun Aune 4.7.2011

Innledning:

Beskrivelsen er basert på feltundersøkelser utført av Bioforsk Nord Tjøtta ved T.H. Carlsen og S. Aune i forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan for Sør-Åkerøya og omliggende øyer.

Beliggenhet/naturgrunnlag/avgrensning:

Kystlynghei på Segeløya, ei øy beliggende sør/sørøst for Hestøya og ca. 25 km sørvest for Sandnessjøen. Segeløya ligger sør for Buøya, i fortsettelsen på øyrekka fra Sør-Åkerøya. Øya er kolleforma og strekker seg i nord-sørretning med flere deløyer avgrenset av lavere partier. Øyas høyeste punkt er 27 m o.h. Ved fjære sjø er det mulig å gå tørrskodd mellom deløylene. Lokaliteten omfatter hele øya. Berggrunnen består av kalkspatmarmor, og løsmassene veksler mellom tynt dekke/bart fjell og tynt dekke med humus- og torvdekke.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Haugene og kollene på Segeløya er hovedsakelig dekket av gras- og urterik kystlynghei, H2b. Av praktiske årsaker er hele øya avgrenset som en lokalitet. I tillegg til kystlyngheia inngår mindre arealer med eng (G4, samt mosaikk G7/G11), myr (mosaikk U9/M3) og strandeng (U9, U5) i lokaliteten. Av engarealet inngår en liten flekk med artsrik tørrbakkevegetasjon midt på øya.

Artsmangfold:

Mot toppen på haugene er det tett røsslyngdekke, mens innslaget av gras og urter øker mot kantene og mot sjøen. I tillegg til røsslyng består lyngvegetasjonen av krekling og blokkebær. I sørhellingene er det noe einer, men sett under ett er det lite einer på Segeløya.

Vegetasjonen mest artsrik der jorddekket er tynt og kalkberget stikker frem. Her finnes en del kalkkrevende arter som vill-lin, loppestarr, hårstarr, kattedot, blåstarr, fjellfrøstjerne og marinøkkel. Den rødlistede bregnen ormetunge (sårbar/VU på rødlista) ble registrert sør på øya (33W 7301133 374013). Vegetasjonen er stedvis gras- og starrrik med arter som kornstarr, slirestarr, engstarr, blåstarr, hårstarr, slåttestarr, geitsvingel, hengeaks, blåtopp, sølvbunke og gulaks. Tørrenga midt på øya domineres av bakkestjerne, blåstarr, gulaks, tiriltunge og kattedot. Flere kalkkrevende arter forekommer; dvergjamne, fjellfrøstjerne, hårstarr, vill-lin og stortveblad. Bakkestjerneenga er et flott innslag med artsrik engvegetasjon av en type som ikke sees så mange steder i området.

Bruk, tilstand, påvirkning:

Segeløya beites i dag av gammelnorsk sau ("villsau") på sommeren/høsten. Opplysninger om tidligere bruk forteller at Segeløya ble svidd på slutten av 1970tallet. Dette ble gjort for å få vekk eineren. Ved registreringstidspunktet (i 2011) var øya i god hevd og lite preget av gjengroing.

Fremmede arter:

Ingen registrert.

Skjøtsel og hensyn:

Øya bør fortsatt beites. Det kan vurderes å svi lyngheia innimellom for å øke beitekvaliteten og holde lyngheia åpen.

Del av helhetlig landskap:

Segeløya hører til Sør-Åkerøya, som er en del av Utvalgt kulturlandskap i jordbruket - Hestøy/Blomsøy/Skålvær.

Verdibegrunnelse:

Øya gis verdi svært viktig, A, på grunnlag av at det er ei variert, røsslyngrik øy med artsrik vegetasjon og forekomst av en rødlistet art. I tillegg er lyngheia i god hevd og beites store deler av sesongen.

VEDLEGG 3

Artslister for Sør-Åkerøya, Buøya, Segeløya og Hestholmen. Listene er ikke fullstendige.

Sør-Åkerøya (minus slåttemarker)		Buøya	Trådtjønnaks
Aksfrytle	Marigras	Bakkesøte	Tyttebær
Bjørnebrodd	Marikåpe sp.	Blokkebær	Veitistel
Bleikstarr	Markjordbær	Blåstarr	Vill-lin
Blokkebær	Mjødurt	Bukkeblad	
Blåklokke	Myrmaure	Dunbjørk	
Blåkoll	Myrsaulauk	Dunhavre	
Blåmunke	Nebbstarr	Dvergjamne	
Blåstarr	Rogn	Einer	
Blåtopp	Rundskolm	Engfrytle	
Bukkeblad	Ryllik	Enghumleblom	
Dunbjørk	Rødkløver	Engsoleie	
Dunhavre	Rødknapp	Engstarr	
Duskull	Rødsvingel	Engsvingel	
Dvergjamne	Selje	Fjellfrøstjerne	
Dystarr	Skogmarihånd	Fjellmarikåpe	
Einer	Skogstorkenebb	Fuglevikke	
Engfrytle	Skogvikke	Furu	
Enghumleblom	Skrubbær	Gulaks	
Engkvein	Slirestarr	Gulsildre	
Engmarihånd	Slåttestarr	Gulstarr	
Engsoleie	Smyle	Gåsemure	
Engstarr	Stolpestarr	Harerug	
Engsvingel	Stortveblad	Hengeaks	
Fjellfrøstjerne	Svarttopp	Kattefot	
Fjellmarikåpe	Særbustarr	Kornstarr	
Fjøresaulauk	Sølvbunke	Krekling	
Fjøresivaks	Tepperot	Legevintergrønn	
Fuglevikke	Tiriltunge	Linnea	
Furu	Vanlig arve	Loppestarr	
Gjerdevikke	Vill-lin	Marikåpe sp.	
Gulaks	Vill-løk	Mjødurt	
Gulsildre	Vårmarihånd	Molte	
Gulskolm		Myrhatt	
Gulstarr/beitestarr		Nebbstarr	
Hanekam		Ormetunge	
Harerug		Rustsivaks	
Hjertegras		Rypebær	
Hundegras		Rødsildre	
Hvitkløver		Rødsvingel	
Hårstarr		Røsslyng	
Kattefot		Sitkagran	
Knopparve		Skogstjerne	
Kornstarr		Skogstorkenebb	
Krekling		Slirestarr	
Kvein sp.		Slåttestarr	
Kvitbladtistel		Smyle	
Kvitmaure		Smårørkvein	
Kystmyrklegg		Storblåfjær	
Legeveronika		Svarttopp	
Loppestarr		Sølvbunke	
		Teiebær	
		Tepperot	

Segeløya

Bakkestjerne
Blokkebær
Blåklokke
Blåkoll
Blåstarr
Blåtopp
Brudespore
Bukkeblad
Dunhavre
Duskull
Dvergjamne
Einer
Engfrytle
Engsoleie
Engstarr
Fjellfrøstjerne
Fjellmarikåpe
Fjellsmelle
Flekkmarihånd
Fugletelg
Fuglevikke
Geitsvingel
Gulaks
Gulsildre
Hanekam
Harerug
Hengeaks
Hvitkløver
Hvitmaure
Hvitveis
Hårfrytle
Hårstarr
Jåblom
Kattefot
Knopparve
Kornstarr
Krekling
Legeveronika
Legevintergrønn
Lifiol
Lodnerublom
Loppestarr
Marinøkkel
Markjordbær
Mjødurt
Myrhatt
Myrmaure
Nattfiol
Ormetunge
Ryllik
Rødkløver
Rødsvingel
Rørkvein sp.
Røsslyng
Slirestarr
Slåttestarr
Smalkjempe
Snelle

Stolpestarr

Storblåfjær
Stortveblad
Særbustarr
Sølvbunke
Taglstarr
Teiebær
Tepperot
Tiriltunge
Tveskjeggveronika
Tyttebær
Veitistel
Vier sp.
Vill-lin
Øyentrøst

Hestholmen

Blokkebær
Blåbær
Blåklokke
Blåkoll
Blåstarr
Brudespore
Dunhavre
Einer
Engfrytle
Engsyre
Fjellmarikåpe
Fuglevikke
Gulaks
Hvitkløver
Hvitveis
Kattefot
Krekling
Kvein sp.
Legeveronika
Lifiol
Loppestarr
Mjødurt
Rapp sp.
Røsslyng
Skogmarihånd
Skogstorkenebb
Smyle
Storblåfjær
Tepperot
Tyttebær
Vill-lin